

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Joona Kirjonen

Sosiaalisten pankkien kasvu

Sosiaalisten ja perinteisten pankkien kasvun vertailu 2000-luvulla

Laskentatoimen ja rahoituksen
akateeminen yksikkö
Taloustieteen pro gradu -tutkielma
Taloustiede, KTM

Vaasa 2020

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Joona Kirjonen		
Tutkielman nimi:	Sosiaalisten pankkien kasvu : Sosiaalisten ja perinteisten pankkien kasvun vertailu 2000-luvulla		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Taloustiede		
Työn ohjaaja:	Panu Kalmi		
Valmistumisvuosi:	2020	Sivumäärä:	60

TIIVISTELMÄ:

Sosiaalisten pankkien toiminta on parin viime vuosikymmenen aikana noussut aiempaa enemmän ihmisten tietoisuuteen. Syitä tähän ovat muun muassa lähivuosien talousvaikeuksien aiheuttama kasvanut epäluottamus perinteistä pankkijärjestelmää kohtaan, ja ekologisten ja eettisten arvojen aiempaa parempi tiedostaminen. Jos perinteisen pankkijärjestelmän riskejä ottava toimintatapa tuntuu epävarmalta, saattaa sosiaalisten pankkien riskejä kaihtava malli tarjota turvallisemman vaihtoehtoratkaisun.

Pankin toiminta voidaan luokitella sosiaaliseksi pankkitoiminnaksi, jos sen päätavoitteena ei ole mahdollisimman suuren tuloksen tavoittelu, vaan yhteisen hyvän tuottaminen. Yhteisellä hyvällä tarkoitetaan esimerkiksi yhteisöllisten, kulttuurillisten, eettisten ja ekologisten kohteiden rahoittamista. Sosiaalisten pankkien tuotontavoittelun tarkoituksena on lähinnä saavuttaa taso, jolla niiden oma toiminta pysyy kestäväenä ilman taloudellisia ongelmia.

Tässä tutkielmassa keskitytään selvittämään, onko sosiaalinen pankkitoiminta kasvanut 2000-luvulla perinteistä pankkitoimintaa nopeammin. Aiempi tutkimuskirjallisuus viittaa sosiaalisen pankkitoiminnan perinteisiä pankkeja nopeampaan kasvuun, joten tutkielman tutkimushypoteesit on aseteltu tämän lähtökohdan mukaisesti. Tutkielman empiirisessä osiossa pankkien kasvuvauhtia tutkitaan paneeliaineiston regressioanalyysillä. Aineisto käsittää yli 6000 pankin tasetiedot vuosilta 1998 – 2013.

Tutkielmassa käytettäviä kasvumittareita ovat pankkien varallisuuden kasvu, pankkien tier 1 – pääomasuhteen kasvu, ja pankkien myöntämien lainojen kasvu. Näitä mittareita analysoimalla saatiin selville, että sosiaalisten pankkien kasvu on tutkimusajanjaksolla ollut nopeampaa kuin perinteisten pankkien kasvu. Tämä tukee myös aiemman tutkimuskirjallisuuden näkemystä. Käytetyistä kasvumittareista pankkien varallisuuden kasvun ja pankkien lainojen kasvun analyysitulokset ilmaisivat luotettavasti sosiaalisten pankkien nopeampaa kasvuvauhtia. Tier 1 – pääomasuhteen analyysin tuloksia taas ei voitu pitää tilastollisesti merkitsevinä, sillä käytetyn muuttujan p-arvo osoittautui liian suureksi.

Nopea kasvuvauhti ja lisääntynyt kiinnostus vaihtoehtoisia pankki- ja talousjärjestelmiä kohtaan luovat sosiaalisille pankeille positiiviset kasvunäkymät myös tulevaisuutta ajatellen. Vaikka suuressa mittakaavassa sosiaalisten pankkien vaikutus on todella pieni verrattuna perinteisiin pankkeihin, ne ovat tärkeitä toimijoita marginaaliryhmille ja perinteisen pankkijärjestelmän ulkopuolella oleville tahoille.

AVAINSANAT: Sosiaaliset pankit, pankit, eettinen sijoittaminen, kasvu, pankkijärjestelmät

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Sosiaalinen pankkitoiminta ja sen tunnusmerkit	8
2.1	Sosiaalisen pankkitoiminnan historia	8
2.2	Sosiaalisten pankkien liiketoimintamalli	10
2.2.1	Tuotetut palvelut	12
2.2.2	Asiakasryhmät	13
2.2.3	Infrastrukturi	14
2.2.4	Sosiaaliset pankit sosiaalisina yrityksinä	15
2.3	Sosiaalisten pankkien merkitys yhteiskunnalle	17
2.4	Sosiaalisten pankkien ja perinteisten pankkien eroavaisuus	18
2.4.1	RAI – Radical Affinity Index	19
2.5	Sosiaalisten pankkien riskisyys	22
2.5.1	Vastavuoroisuuden periaate riskien hallinnassa	24
2.6	Sosiaalisten pankkien profiloituminen rahoittajien silmissä	26
3	Pankkien kasvun mitta	29
3.1	Aikaisempi tutkimus aiheesta	29
3.1.1	GABV raportti vuodelta 2012	29
3.1.2	Tutkimus kasvun ja kannattavuuden suhteesta vuodelta 2004	30
3.1.3	Perinteisten pankkien kasvun tekijät	30
4	Empiirisen aineiston analyysi	33
4.1	Aineiston esittely	34
4.1.1	Analyysin muuttujien esittely	34
4.2	Aineiston analyysin tulokset	39
4.2.1	Sosiaalisten –ja perinteisten pankkien pääomien kasvu	40
4.2.2	Tier 1 –pääomasuhteen analyysi	43
4.2.3	Lainojen kasvun vertailu	48
4.3	Analyysiosion yhteenveto	53
5	Johtopäätökset	56

Kuvat

Kuva 1. Kokonaisvarallisuuden kasvu, keskiarvot.	41
Kuva 2. Tier 1 –arvo, keskiarvot.	45
Kuva 3. Tier 1 –arvon kasvu, keskiarvot.	46
Kuva 4. Kokonaislainojen kasvu, keskiarvot.	49
Kuva 5. Asiakastalletusten kasvu, keskiarvot.	50

Taulukot

Taulukko 1. Varallisuus –muuttujan yhteenveto.	35
Taulukko 2. Varallisuuden kasvu –muuttujan yhteenveto.	36
Taulukko 3. Tier1 –muuttujan yhteenveto.	37
Taulukko 4. Tier1 kasvu –muuttujan yhteenveto.	37
Taulukko 5. Kokonaislainat –muuttujan yhteenveto.	38
Taulukko 6. Lainojen kasvu –muuttujan yhteenveto.	38
Taulukko 7. Talletukset –muuttujan yhteenveto.	39
Taulukko 8. Talletusten kasvu –muuttujan yhteenveto.	39
Taulukko 9. Kokonaisvarallisuuden regressiotulokset.	42
Taulukko 10. Kokonaisvarallisuuden kasvun regressiotulokset.	42
Taulukko 11. Tier 1 –arvon regressiotulokset.	47
Taulukko 12. Tier 1 –arvon kasvun regressiotulokset.	47
Taulukko 13. Kokonaislainojen regressiotulokset.	51
Taulukko 14. Kokonaislainojen kasvun regressiotulokset.	52
Taulukko 15. Kokonaislainojen kasvun regressiotulokset, selittävänä muuttujana vain SB dummy-muuttuja.	53

1 Johdanto

Vaihtoehtoinen pankkitoiminta on 2010-luvulla lisännyt huomattavasti suosiotaan aiempiin vuosikymmeniin verrattuna (Karl, 2015, s. 2). Yksi suurimmista syistä kasvaneelle kysynnälle vaihtoehtoisten pankkien palveluissa lienee vuoden 2008 kansainvälinen finanssikriisi, joka loi yleistä epäluottamusta pankkeja kohtaan. Vaihtoehtoisia pankkeja pidetään perinteisiä pankkeja turvallisempina toimijoina (Karl, 2015, s. 2), sillä niiden tunnuspiirteisiin kuuluvat muun muassa tarpeettomien riskien välttely ja yhteisen hyvän kartuttaminen. Turvallisuus ja vakaus ovat omiaan lisäämään palveluiden kysyntää. 2010-luvulla on myös selvästi nähtävissä trendi yhteisen hyvän ja ekologisten arvojen nousussa, joka heijastuu vaihtoehtoisten pankkien kysynnän kasvuna. Vaihtoehtoisiin ja eettisiin pankkeihin viitataan tässä tutkielmassa yleisnimityksellä sosiaaliset pankit.

Varsinainen jako perinteisten ja sosiaalisten pankkien kesken on vaikeaa, sillä pankit saattavat itse antaa ulospäin kuvan kestävästä ja ympäristöystävällisestä toiminnasta, mutta todellisuudessa kyseessä voikin olla pelkkä julkisuuskuvan kiillotus. Tämän vuoksi sosiaalisiksi pankeiksi lasketaan pankit, joiden toimintaan eettiset ja sosiaaliset toimintalinjaukset vaikuttavat konkreettisesti. Näillä pankeilla sanotaan olevan ns. double bottom-line, eli niiden toimintaa ohjaa voitontavoittelun lisäksi jokin muu merkittävä tekijä, kuten esimerkiksi luonnonsuojelu, tai vaikkapa paikallisen yhteisön kehittäminen. Voitontavoittelu on sosiaalisille pankeille kuitenkin siinä mielessä tärkeää, että sen avulla pankkien liiketoiminta voidaan pitää jatkuvana ja kestävällä pohjalla. Voitontavoittelun pitäminen toissijaisena tavoitteena näkyy usein esimerkiksi vaihtoehtoisten pankkien lainojen korkotasossa, ja henkilökunnan maltillisissa palkitsemisjärjestelmissä.

Sosiaalisten pankkien rahoituksen kohteena on usein niin sanottuja vaihtoehtoisia yrityksiä, jotka jakavat pankkien arvomaailman, ja joilla itselläänkin on käytössä double bottom-line. Nämä yritykset saattavat olla kannattavuudeltaan ja tuottavuudeltaan

huonommalla tasolla kuin normaalit voittoa maksimoivat yritykset, jonka vuoksi rahoituksen saaminen perinteisiltä pankeilta saattaa usein olla vaikeaa. Sosiaaliset pankit ovat kuitenkin erikoistuneet vaihtoehtoisten yritysten läpikäyntiin, ja ne osaavatkin usein normaaleja pankkeja paremmin erotella vaihtoehtoiset yritykset kannattaviksi rahoituskohteiksi.

Sosiaalisten pankkien kannattavuutta tukee se, että näihin talletuksia tekevät ihmiset tai tahot ovat usein itse tietoisia pankkien eettisistä ja sosiaalisista linjauksista, ja hyväksyvät talletuksilleen normaaleja pankkeja pienemmän talletuskoron. Tällä tavalla pankki voi myös lainata rahaa eteenpäin normaalia pienemmällä lainakorolla. Toisinaan talletuskorko saatetaan kokonaan tai osittain ohjata suoraan johonkin yhteishyvää tuottavaan kohteeseen.

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää sosiaalisen pankkitoiminnan erityispiirteet, sekä vastata tutkimuskysymykseen, onko sosiaalinen pankkitoiminta kasvanut perinteistä pankkitoimintaa nopeammin. Aikaisempi pienemmän vertailuryhmän tutkimus antaa viitteitä siitä, että sosiaalisen pankkitoiminnan kasvu on ollut nopeampaa kuin perinteisen pankkitoiminnan kasvu, varsinkin 2000-luvun finanssikriisin jälkeen (GABV, 2012, s. 8).

Tutkimusongelmaa lähdetään selvittämään paneeliaineiston analyysin pohjalta. Kasvun mittareina tutkimuksessa käytetään pankkien kokonaisvarallisuuden kasvua, tier 1 – pääomasuhteen kasvua, sekä pankkien myöntämien lainojen kasvua. Edellä mainittuja kasvumittareita vertaillaan vuosien 1998 – 2013 aikana.

Tutkielman osiot on jäsennelty seuraavasti; 2. osio selittää mitä sosiaalinen pankkitoiminta ylipäätensä on, ja kuinka sosiaaliset pankit toimivat, 3. osio selittää kuinka pankkien kasvua on mitattu aiemmassa kirjallisuudessa, 4. osio esittelee tutkimuksessa käytetyn paneeliaineiston ja avaa regressioanalyysin tuloksia, ja 5. osiossa esitetään tutkimustulosten pohjalta tehdyt lopulliset johtopäätökset.

2 Sosiaalinen pankkitoiminta ja sen tunnusmerkit

Aiemmassa sosiaalista pankkitoimintaa käsittelevässä kirjallisuudessa itse sosiaalisesta pankkitoiminnasta käytetään usein julkaisusta riippuen erilaisia termejä, vaikka käsiteltävänä onkin sama asia. Näitä termejä ovat esimerkiksi vaihtoehtoinen pankkitoiminta, sosiaalinen pankkitoiminta ja eettinen pankkitoiminta. Tässä tutkielmassa aihetta käsiteltäessä käytetään yleistermiä sosiaalinen pankkitoiminta.

2.1 Sosiaalisen pankkitoiminnan historia

Vaikka sosiaalinen pankkitoiminta onkin vasta viime vuosina noussut suuren yleisön puheenaiheeksi ja tietoisuuteen, se on ilmiönä jo vuosikymmeniä vanha. Perinteisen pankkitoiminnan historia on kiinteä osa sosiaalisen pankkitoiminnan historiaa, sillä sosiaaliset pankit voidaan hyvin nähdä eräänlaisena omaksi osioksi erkaantuneena haaranaan. Tässä tutkielmassa ei aihealueen rajauksen vuoksi ole tarpeen käydä läpi koko perinteisen pankkitoiminnan historiaa, mutta joitakin pääpiirteitä siitä on kuitenkin hyvä nostaa esille.

1600-luvulla pankkitoiminta voitiin jakaa karkeasti kolmeen eri osa-alueeseen. Nämä osa-alueet olivat panttilainaamot, rahanvaihtoliikkeet ja julkiset pankit. Julkisia pankkeja tarvittiin erityisesti valtioiden pidempiaikaisten rahoitustarpeiden hoitoon, kuten armeijoiden ylläpitoon. Perinteinen pankkitoiminta ja niin sanottu puoskaripankkitoiminta toimivat aika pitkälti talouden eri osa-alueilla, joka loi jo varhain jaottelun yksityishenkilöiden kulutuslainojen, sekä tuotanto ja valtionlainojen välille. (Weber & Remer, 2011, s. 18.)

Uskonnollisista syistä korkojen asettaminen lainoille oli pitkään kielletty, joka johti korollisten lainojen kukoistukseen pimeillä markkinoilla, sillä kehittyvä tuotanto ja

kaupankäynti tarvitsivat lainoja kasvaakseen. Yhtenä käännekohtana korollisten lainojen sallimisessa pidetään fransiskaani Bernardino da Sienan kirjoituksia, joissa hän oikeuttaa korot sillä perusteella, että riskejä ottaville kaupankävijöille tulisi olla mahdollista kasvattaa toimintaansa riskien otosta hyötymällä. Tämä johti modernien, varallisuuden kiertoon perustuvien, paikallisia yhteisöjä palvelevien pankkien perustamiseen. (Weber & Remer, 2011, s. 19.)

Sosiaalisten pankkien juuret ovat tutkimusten mukaan juurikin näissä paikallisia yhteisöjä palveleissa pankeissa, jotka ovat auttaneet yhteisöjään kehittymään ja kasvamaan. Pankkitoiminnan lisäksi nämä toimijat olivat eräänlaisia yhteisön kulttuurikeskuksia, jotka tukivat poliittisia, uskonnollisia ja kulttuurillisia toimia, sekä auttoivat köyhiä ja sairaita. Tämä vastaa monilta osin nykypäivän sosiaalisten pankkien tarkoitusperiä. 1700-luvun loppupuolella pankkitoiminta alkoi paikoin kehittyä säästöpankkimuotoon, sillä teollistuvalla yhteiskunnalla ja kasvavalla keskiluokalla oli uudenlaiset taloudelliset tarpeet. Keskiluokkaiset kansalaiset saattoivat alkaa tallettaa rahaa pankkeihin pahan päivän varalle, ja samalla kasvattaa omaisuuttaan korkotulojen muodossa. 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa kehittyivät myös osuuspankit, maaseutupankit ja katolilaiset sosiaaliset pankit. (Weber & Remer, 2011, s. 21 - 29.)

Yhteisöllisten, ehkä enemmän keski- ja alempiluokkaisille kansalaisille suunnattujen pankkien lisäksi samaan aikaan toimivat myös perinteiset ja yksityiset pankit. Näiden asiakaskuntaan kuuluivat pääasiassa varakkaammat osat kansasta, ja rahoituksillaan nämä pankit mahdollistivat muun muassa monenlaiset teollisuusvallankumoukseen liittyvät investoinnit, jotka osoittautuivat erittäin tuottoisiksi. Tämä johti asteittain utilitarismin syntymiseen, eli ihmisten moraalikäsitykset muovautuivat pikkuhiljaa painottamaan saavutetun hyödyn määrää moraalisten valintojen pohjana. Itsekäs hyödyn ja vallan tavoittelu, ahneus, ja ahneudesta seurannut taloudellisten instrumenttien väärinkäyttö, ovat historiassa toistuvasti näkyneet talouskriisien taustatekijöinä. Taloudellisten instrumenttien vastuuton käyttö johti osaltaan siihen, että valtioiden keskuspankit alkoivat paikoin ohjata huonosti hallittua taloutta kestävämmille

urille. Myöhemmin, 1900-luvulla, pankkivalvonnan ongelmia alettiin ratkoa lakien ja kansainvälisten sopimusten avulla.

2.2 Sosiaalisten pankkien liiketoimintamalli

Sosiaalisten pankkien kattojärjestönä toimiva Global Alliance for Banking on Values (GABV) listaa internet sivuillaan niin sanotut tukipilarit arvopohjaiselle pankkitoiminnalle. Nämä tukipilarit ovat:

1. Kolmikantainen (taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen) lähestymistapa liiketoimintamallin perustana.

Sosiaalisten pankkien tuotteet ja palvelut suunnitellaan ja kehitetään ihmisten ja ympäristön tarpeiden mukaan. Sosiaaliset pankit eivät pelkästään välttä vahingon tuottamista, vaan ne pyrkivät tietoisesti tuottamaan hyvää, ja noudattamaan kolmikantaista liiketoimintamallia. (GABV, 2012, s. 10.)

2. Palvelee reaalitaloutta ja yhteisöjä, ja mahdollistaa uusien liiketoimintamallien kohdata näiden molempien tarpeet.

Sosiaaliset pankit palvelevat yhteisöjä, joissa ne toimivat. Ne ottavat huomioon maantieteellisten ja sektorein määritettyjen yhteisöjen taloudelliset tarpeet rahoittamalla kestävää yritystoimintaa. (GABV, 2012, s. 10.)

3. Pitkäaikaiset asiakassuhteet, ja suora ymmärrys asiakkaiden taloudellisista toimista, sekä niihin liittyvistä riskeistä.

Sosiaaliset pankit luovat vahvoja asiakassuhteita, ja ovat usein mukana analysoimassa asiakkaidensa taloudellista toimintaa, kehittären sitä edelleen entistä kestävemmäksi. (GABV, 2012, s. 10.)

4. Pitkän aikavälin itseään ylläpitävä toiminta, ja vastustuskyky ulkoisille häiriöille.

Sosiaaliset pankit toimivat pitkän aikavälin tähtäimellä, jolloin ne pystyvät ylläpitämään toimintaansa tehokkaasti, ja varautumaan mahdollisimman hyvin ulkoisiin häiriöihin. Samaan aikaan ne kuitenkin tiedostavat, että yksikään pankki tai sen asiakas ei ole kokonaan immuuni ulkoisille häiriöille. (GABV, 2012, s. 10.)

5. Läpinäkyvyys ja osallistava hallintotapa.

Sosiaaliset pankit toimivat erittäin läpinäkyvästi ja osallistavasti hallinnon sekä raportoinnin suhteen. Osallistavuus tarkoittaa tässä kontekstissa aktiivista suhdetta pankin koko sidosryhmäjoukon kesken, verrattuna perinteisempään, lähinnä johdon ja osakkeenomistajien kesken käytävään kanssakäymiseen. (GABV, 2012, s. 10.)

6. Nämä kaikki edellä mainitut tukipilarit sisäistettynä pankin jokapäiväisessä yrityskulttuurissa.

Sosiaaliset pankit (GABV:in jäsenet) pyrkivät sisällyttämään edellä mainitut tukipilarit yrityskulttuuriinsa, jotta niitä voidaan rutiininomaisesti käyttää hyödyksi, ja jotta ne voidaan huomioida pankkien jokapäiväisessä päätöksenteossa. (GABV, 2012, s. 10.)

Sosiaaliset pankit perustavat toimintansa joko kaksi- tai useampikantaiseen liiketoimintamalliin, jossa tavoitteena on taloudellisen hyödyn tavoittelun lisäksi joko esimerkiksi sosiaalisen tai ekologisen hyödyn lisääminen. Sosiaalisilla pankeilla taloudellisen hyödyn tavoittelun tarkoituksena on yleensä lähinnä mahdollistaa

pankkitoiminnan jatkuvuus, jolloin voiton maksimointi ei ole tarkoituksen mukaista, tai ainakaan toiminnan päätavoitteena.

Olof Weberin (Weber, 2013, s. 4) mukaan sosiaalisten pankkien ydinliiketoimintana ovat lainat, joiden avulla tuotetaan sosiaalista, ekologista tai kestäväää hyötyä. GABV:iin kuuluvien sosiaalisten pankkien keskimääräinen varojen ja lainojen suhde oli vuosina 2007 – 2012 71,5 prosenttia, joka kertoo hyvin siitä kuinka tärkeää lainojen myöntäminen on sosiaalisille pankeille.

Christophe Scheiren ja Sofie De Maertelaeren tutkimus vuodelta 2009 käsittelee neljän eri sosiaalisen pankin liiketoimintamalleja. Tutkimuksessa liiketoimintamallien vertailu on jaettu kolmeen eri alaryhmään, joista ensimmäinen on tuotetut palvelut, toinen on asiakasryhmät ja kolmas on infrastruktuuri. Tutkimuksessa pankkien kesken havaitaan paljon yhtäläisyyksiä jokaisella kolmella eri osa-alueella, joten tuloksia voidaan yleisesti pitää hyvin sosiaalisia pankeja kuvaavina.

2.2.1 Tuotetut palvelut

Tallettajille Scheiren ja De Maertelaeren tutkimuksen pankit tarjoavat niin perinteisiä talletuspalveluita, tarkemmin räätälöityjä rahastoja ja verkkomaksupalveluita, kuin esimerkiksi hyväntekeväisyysjärjestöjen ja eettisten rahoituslaitosten yhteistyöverkostoja. Rahastot ovat usein kohdistettu esimerkiksi tiettyihin sosiaalisiin, kulttuurisiin tai ekologisiin kohteisiin. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 29 – 30.)

Lainajille Scheiren ja De Maertelaeren tutkimuksen pankit tarjoavat laajaa rahoituspalveluiden kirjoa. Kaikilla pääasiallinen kohderyhmä on kuitenkin eettisesti toimivat organisaatiot ja projektit, sekä non-profit -organisaatiot ja -projektit. Näiden organisaatioiden ja projektien on usein vaikeaa saada rahoitusta perinteisiltä pankeilta, sillä niiden riskit voivat olla hyvinkin suuria ja epäselviä, tai toiminnan laajuus liian pientä.

Tutkituista pankeista bangladeshilainen BRAC osallistuu aktiivisesti myös esimerkiksi köyhyydentorjuntaan myöntämällä vähävaraisille ihmisille ja pienille yrityksille sivukuluttomia mikroluottoja. Näiden luottojen ohella BRAC tarjoaa asiakkailleen lisäpalveluita muun muassa neuvonta -ja markkinointipalveluiden, sekä erilaisten koulutusten muodossa. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 30 – 31.)

Keskeisin syy, jonka vuoksi lainaajat kääntyvät sosiaalisten pankkien puoleen, ei ole pankkien tarjoaman rahan arvo. Samanarvoista pääomaa tarjotaan perinteistenkin pankkien taholta. Arvonlisäys joka liittyy sosiaalisten pankkien kanssa toimimiseen, löytyykin usein nimenomaan sosiaalisten pankkien luotonmyöntö kriteereistä, sillä ne mahdollistavat, kuten edellä jo todettiin, toiminnan monelle rahallista arvoa tuottamattomalle toimijalle. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 32.)

2.2.2 Asiakasryhmät

Tyypilliset sosiaalisten pankkien talletusasiakkaat ovat hyvin tietoisia vallitsevista sosiaalisista ja ekologisista tilanteista ja epäkohdista. He tiedostavat pankkien toiminnan tarkoituksen, ja hyväksyvät tätä toimintaa tukeakseen muun muassa perinteisiä pankkeja pienemmät talletuskorot. Yksityiset tallettajat ovat usein korkeasti koulutettuja, ja tahtovat omilla toimillaan, tässä tapauksessa sosiaalisten pankkien kautta, kehittää yhteisöjä ja pitää huolta ympäristöstä. Sama tahto kehittää yhteistä hyvää pätee usein myös yrityksiin, jotka tallettavat rahaa sosiaalisiin pankkeihin. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 33.)

Sosiaalisten pankkien lainaaja –asiakkaat ovat usein pankkikohtaisesti tarkasti segmentoitu, ja näille segmenteille on räätälöity kunkin tarkoituksiin parhaiten sopivat palvelut. Scheiren ja De Maertelaeren (2009, s. 34) tutkimuksen pankkien asiakassegmentteinä mainittiin muun muassa vähävaraiset naiset, kulttuuri ja

hyvinvointi, vapaaehtoistyön sektori, perinteisten pankkipalveluiden ulkopuolella olevat pienyrittäjät ja pienet kasvuyrittäjät.

Tutkimuksessa käsiteltyjen neljän pankin lähes kaikki investoinnit olivat kohdistettu suoraan reaalityönteeseen ja yhteiskuntaan, eikä finanssimarkkinoille, kuten perinteisillä pankeilla on tapana tehdä. Välttämällä monimutkaisia rahoitusinstrumentteja, kuten esimerkiksi johdannaisia, sosiaaliset pankit pystyvät toimimaan pienemmillä riskitasoilla. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 34.)

2.2.3 Infrastrukturi

Pankkien, ja muidenkin yritysten tai yhteisöjen rakennetta voidaan selittää tutkimalla niiden infrastruktuuria. Scheire ja De Maertelaere (2009, s. 37) tarkastelevat tutkimuksessaan neljän sosiaalisen pankin rakenteita, keskittyen erityisesti näiden yhteistyöverkostoihin ja omistusrakenteeseen.

Sosiaalisten pankkien keskinäinen yhteistyö, ainakin GABV:iin kuuluvien pankkien kesken, on erittäin yleistä. Suuret kansainväliset toimijat tukevat usein pienempien kansallisten pankkien toimia, esimerkiksi myöntämällä näille investointilainoja ja olemalla mukana yhteisrahoitusprojekteissa. Pienemmät pankit taas saattavat myydä suurten toimijoiden kansainvälisiä sijoitusrahastoja omilla kansallisilla markkinoillaan. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 37 – 38.)

Sosiaalisilla pankeilla on usein omistussuhteita muista sosiaalisista pankeista, ja tämä tukeekin tehokkaasti pankkien välisiä yhteistyöverkostoja. Pankit tekevät paljon operatiivista yhteistyötä myös muiden niiden pääomassa osallisena olevien organisaatioiden kanssa, joka näkyy esimerkiksi asiantuntijapalveluiden jakamisena ja rahastojen myyntiverkostojen laajenemisena. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 37-38.)

Pankkien omistusrakenteita tarkasteltaessa, Scheiren ja De Maertelaeren (2009, s. 38 – 39) tutkimus löytää useita yhtäläisyyksiä sen kohderyhmäpankkien keskuudesta. Sosiaalisten pankkien osakkeenomistajakanta on yleensä verrattain suuri, esimerkiksi Banca Eticalla on yli 30,000 osakkeenomistajaa, sen pääoman ollessa noin 34 miljoonaa yhdysvaltain dollaria. Suuren osakkeenomistajakannan lisäksi, tämä kyseinen kanta on usein myös erittäin laaja-alainen. Usein omistuksia löytyy niin pankkien perustajajäseniltä, yksittäisiltä sijoittajilta ja asiakkailta, kuin myös institutionaalisilta sijoittajilta.

Osa sosiaalisista pankeista ei listaa osakkeitaan lainkaan julkisilla osakemarkkinoilla, suojellakseen omia missioitaan. Samasta syystä jotkut näistä pankeista ovat rajoittaneet osakkaittensa osakeomistuksista johtuvaa äänivaltaa. Tällä tavoin voidaan vähentää osakemarkkinoihin liittyvää lyhyen aikavälin intressiristiriitaa, ja luoda vakaampi pohja pankin omalle pitkäaikaiselle strategialle. Sosiaaliset pankit käyttävät myös muunlaisia keinoja suojellakseen omia tarkoituksiaan. Näihin lukeutuvat muun muassa Triodos Bankin käyttämä rajoitus osakeomistuksen määrästä; kukaan osakkeenomistaja ei voi omistaa yli 10% osakkeiden kokonaismäärästä, ja Banca Etican omistajaaänestyksissä käyttämä ”yksi henkilö, yksi ääni” –periaate. (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 40.)

2.2.4 Sosiaaliset pankit sosiaalisina yrityksinä

Cornée, Kalmi & Szafarz (2019, s. 2) käyttävät sosiaalisten pankkien määrittelyyn liiketoimintamallilähtöistä tapaa. Heidän mukaansa sosiaaliset pankit ovat sosiaalisia yrityksiä, jotka rahoittavat muita sosiaalisia yrityksiä pankkitoiminnan kautta. Kuten perinteisiä pankkeja, myös sosiaalisia pankkeja koskevat pankkimailman lainalaisuudet ja säädökset, eli lain silmissä ne ovat samalla viivalla perinteisten pankkien kanssa. Perinteisten pankkien tavoin niiden täytyy myös pystyä toimimaan linkkeinä rahoittajien ja lainaajien välillä, ja pysymään kannattavina epäsymmetrisestä informaatiosta huolimatta.

EMES, sosiaaliin yrityksiin ja sosiaaliseen talouteen keskittyvä tutkimusverkosto, listaa yhdeksän tunnusmerkkiä, joilla voidaan havainnollistaa sosiaalisten yritysten erityispiirteitä: 1.) Jatkuva palveluiden tai esineiden ja asioiden tuotanto, 2.) suuri autonomian taso, 3.) merkittävä riskitaso, 4.) minimimäärä maksettua työtä, 5.) erityinen sosiaalinen tarkoitusperä, 6.) yhteisön dynamiikasta lähteviä aloitteita, 7.) demokraattinen päätöksenteko, joka on osittain liitännäinen omistukseen, 8.) sidosryhmien osallistuminen ja 9.) rajoitettu voitonjako. Cornée, Kalmi ja Szafarz (2019, s. 3) toteavat tutkimuspaperissaan, että sosiaaliset pankit täyttävät kaikki nämä tunnusmerkit. Sosiaaliset pankit ovat yrityksiä, sillä pankit ovat yrityksiä, ja sosiaaliset pankit ovat sosiaalisia yrityksiä, sillä ne perustavat toimintansa sosiaalisten tavoitteiden ja tarkoitusperien päälle.

Cornée, Kalmi ja Szafarz (2019) esittelevät tutkimuksessaan sosiaalisten pankkien liiketoimintamallin, jonka perusidean mukaan sosiaaliset pankit pärjäävät niiden omistajien taloudellisten uhrausten kustannuksella. Tämä liiketoimintamalli koostuu kahdesta peruspilarista, joista ensimmäinen on yleiseen hyvään tähtäävä omistajuus, ja toinen on erikoistunut pankkitoiminnan mekaniikka.

Omistajuuteen liittyvän peruspilarin idean mukaan sosiaalisten pankkien omistajat eivät tähtää maksimaaliseen taloudelliseen tuottoon, vaan ovat motivoituneet enimmäkseen sosiaalisten tarkoitusperien vuoksi. Tällöin omistajat hyväksyvät esimerkiksi markkinatasoa alhaisemman tuoton investoinnilleen, joka edelleen mahdollistaa markkinatasoa alhaisemmat lainakulut sosiaalisten pankkien asiakkaille. Tämä omistajuuden luonnehdinta on linjassa myös aiemman sosiaalista pankkitoimintaa käsittelevän tutkimuskirjallisuuden kanssa. Erikoistuneella pankkitoiminnan mekaniikalla tarkoitetaan tapaa, jolla sosiaaliset pankit yhdistävät rahoittajat ja asiakkaat.

Sosiaaliset pankit korostavat toiminnassaan lainojen alhaista korkotasoa ja pitkiä asiakassuhteita. Jotta pitkät asiakassuhteet olisivat mahdollisia ja toiminta kannattavaa,

on asiakkaiden monitorointi ja seulonta sosiaalisten pankkien kohdalla erityisen tärkeää. Potentiaalinen asiakaskunta, eli lähinnä sosiaaliset yritykset, ovat perinteisen seulonnan kannalta hankalia kohteita. Niiden erityispiirteet saattavat korostaa luottoriskisyyttä ja toiminnan epävarmuutta, mutta sosiaaliset pankit kykenevät monitoroimaan sosiaalisia yrityksiä oman erikoisosaamisensa pohjalta. Tämä erikoisosaaminen perustuu usein sosiaaliin verkostoihin ja henkilösuhteisiin sosiaalisen yritystoiminnan piirien sisällä, eli käytännössä sosiaalisilla pankeilla saattaa olla sosiaalisista yrityksistä eräänlaista omakohtaista, sisäpiirin tietoa. On myös todettu, että sosiaalisten pankkien lainaajilla, joille tarjotaan edullisia luottoja, on normaalia pienempi taipumus käyttäytyä opportunistisesti. Tätä tukee tieto, jonka mukaan vastavuoroisuus, ja sosiaalisen identiteetin tai maineen ylläpito, ovat tehokkaita keinoja moraalisten ongelmien välttelyssä. (Cornée ja muut, 2019, s. 6.)

2.3 Sosiaalisten pankkien merkitys yhteiskunnalle

Pankit vaikuttavat yhteiskunnan toimintaan monin eri tavoin. Perinteiset pankit luotottavat yhteiskunnan toimijoita yksityishenkilöistä valtioihin, mutta usein niiden toiminnan pääasiallisessa keskiössä on kuitenkin rahoitusmarkkinat. Sosiaaliset pankit taas keskittyvät rahoittamaan pääasiassa reaalityaloutta, joten suurin osa niiden vaikutuksesta kohdistuu suoraan reaalityalouden kehittämiseen ja yhteiskuntaan.

GABV:in vuonna 2012 julkaisemassa raportissa verrataan sosiaalisten pankkien, perinteisten yhdysvaltalaispankkien ja globaalisti tärkeiden rahoitusinstituutioiden merkitystä reaalityaloudelle vuosina 2002 – 2011. Raportti tarkastelee asiaa taseen loppusummasta asiakkaille lainatun varallisuuden suhteen sekä taseen loppusumman ja talletusten määrän suhteen. Sosiaalisten pankkien talletusten ja lainojen suhde taseeseen on suurin, molempien arvojen ollessa noin 72,5%. Perinteisten yhdysvaltalaispankkien lainojen suhde taseeseen on noin 65%, ja talletusten suhde taseeseen noin 77%. Nämä luvut kertovat sen, että molemmat vertailuryhmät ottavat

hyvin huomioon reaalitalouden tarpeet, joskin sosiaaliset pankit rahoittavat reaalitaloutta enemmän suhteessa omiin varoihinsa. Globaalisti tärkeiden rahoitusinstituutioiden vastaavat arvot olivat 41% ja 42%, joista voidaan päätellä, että nämä instituutiot keskittyvät pääasiassa suoraan rahoitusmarkkinoille. Rahoitusmarkkinoille keskittyminen lisää systemaattisen riskin määrää, joten on ymmärrettävää, että sosiaaliset pankit pyrkivät välttämään sitä. (GABV, 2012, s. 4.)

2.4 Sosiaalisten pankkien ja perinteisten pankkien eroavaisuus

Sosiaalinen pankkitoiminta, kuten edellä jo todettiin, pyrkii tuottamaan yleistä hyvää. Tämän tavoitteen vuoksi sosiaalisten pankkien toimintatavat eroavat jonkin verran perinteisten pankkien toimintatavoista.

Christian Arnsperger toteaa artikkelissaan (Arnsperger, 2014, s. 280), että vaikka perinteisten pankkien liiketoiminta ei yleensä perustu suoranaisesti eettisten arvojen pohjalle, jos voiton maksimoivaa kysyntää löytyy, saattavat nekin markkinavetoisessa ympäristössä tarjota samankaltaisia palveluita kuin sosiaaliset pankit. Jos esimerkiksi pankin asiakkaista 5% haluaa sosiaalisesti tai ekologisesti kestäviä projekteja, ja pankin portfolion projekteista 95% ei ole sosiaalisesti kestäväällä pohjalla, tätä ei pidetä eettisenä ongelmana. Arnsperger toteaaakin, että perinteisten pankkien rahoittama talous on sosiaalisesti ja ekologisesti vain niin kestävä, kuin näiden pankkien tuottavat asiakkaat ja investoijat sen haluavat olevan.

Tuoteportfolion tarjonnan suhteen sosiaaliset pankit ovat perinteisiin pankkeihin verrattuna aktiivisempia toimijoita. Sosiaalisilla pankeilla on itsellään enemmän määräysvaltaa siinä, minkälaisissa projekteissa ne ovat mukana, sillä ne eivät lähtökohtaisesti tarkastele projekteja maksimoidun tuoton näkökulmasta. Tämän vuoksi sosiaaliset pankit mielellään saavuttavat omille tavoitteilleen johdonmukaisemman toiminnan ylimääräisten tuottojen kustannuksella. (Arnsperger, 2014, s. 281.)

Vaikka sosiaalisten pankkien ja perinteisten pankkien välillä on eroavaisuuksia, perinteisten pankkien kategoria on niin suuri, että joukosta löytyy myös yhtäläisyyksiä. Cornée, Kalmi ja Szafarz (2019, s. 19 - 20) toteavat tutkimuksessaan, että sosiaalisilla pankeilla ja osuuspankeilla on monia yhteneviä piirteitä. Kuten sosiaalisten pankkien, myös osuuspankkien tuottoisuus on normaalia markkinatasoa huonompi, ja niiden myöntämien lainojen korkotasot ovat usein markkinatasoa alhaisemmat. Cornéen, Kalmin ja Szafarzin tutkimuksessa nousi esille myös aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta poikkeava ilmiö. Sen mukaan osuuspankkien talletuskorkojen tasot olivat matalalla tasolla, joka on myös sosiaalisilla pankeilla tavattu ilmiö. Aikaisemman kirjallisuuden mukaan osuuspankkien talletuskorkojen odotettaisiin olevan korkeita, jotta ne saisivat houkuteltua paikallisia tallettajia, ja näin ylläpidettyä tasapainoa lainaajien ja tallettajien välillä.

2.4.1 RAI – Radical Affinity Index

San-Jose, Retolaza & Gutierrez-Goiria (2011, s. 155) esittelevät sosiaalisia ja perinteisiä pankeja vertailevassa tutkimuksessaan kehittämänsä indeksin, RAI:n (Radical Affinity Index), jonka avulla pankkien keskinäisiä eroja voidaan hahmottaa konkreettisemmin. RAI:n jaottelumuuttujat voidaan jakaa kahteen eri kokonaisuuteen, joista RAI -alpha ilmaisee läpinäkyvyyden ja pääomasijoitusten eettisyyden arvoja, ja RAI -beta ilmaisee pankin takuiden ja päätöksentekoon osallistumisen arvoja.

Tutkimuksessa läpinäkyvyyttä arvioidaan arvoasteikolla 1 – 5, jossa arvo 1 on vähiten läpinäkyvä, ja arvo 5 läpinäkyvin. Jos pankin läpinäkyvyyden arvo on 1 – 3, sen pääomien sijoituskohteista ei ole saatavilla tietoa. San-Josen ja muiden (2011, s. 156) tutkimuksessa läpinäkyvyys on painoarvoltaan tärkein muuttuja. Arvo 1 tässä asteikossa tarkoittaa sitä, että pankista ei ole saatavilla tietoa, tai saatavilla oleva tieto on tarkoitettu lähinnä mainostarkoitukseen. Pankin vuosikertomus ei tällöin myöskään tue

tiedonsaantia lainkaan. Arvon 5 pankeilla taas kaikki tärkeä tieto on saatavilla, ja pääomien sijoituksista on tarjolla täydellinen selitys. Muut muuttujan arvot sijoittuvat edellä mainittujen välimaastoon, läpinäkyvyyden kasvaessa kohti arvoa 5.

Toinen RAI -muuttuja on pääomasijoitusten eettisyyden mittari. Jotta tietyt pankit voidaan luokitella sosiaalisiksi pankeiksi, niiden pääomien tulee olla sijoitettu projekteihin, jotka luovat positiivista lisäarvoa. RAI:n pääomasijoitusten eettisyyden arvon laskemiseksi pääomaryhmät on luokiteltu kategorioihin, joissa positiivista lisäarvoa tuottavat pääomasijoitukset saavat positiivisen kertoimen, ja negatiivista lisäarvoa tuottavat sijoitukset tai sijoitukset joista ei ole saatavilla tietoa, saavat negatiivisen kertoimen. Ääripäinä kategoriat A ja D, joista A-kategorian sijoitukset saavat kertoimen +3, ja D-kategorian sijoitukset saavat kertoimen -5. A-kategoriaan kuuluvia pääomia ovat esimerkiksi sosiaaliin projekteihin sijoitetut varat, kuten projektit joilla on ekologinen, kulttuurillinen, työmarkkinatilannetta parantava tai solidaarisuuteen tähtäävä tarkoitus.

Jotta pääomat voidaan luokitella A-kategoriaan, projekteista on oltava saatavilla myös tarpeeksi tietoa. D-kategorian pääomat taas ovat pääomia, joiden oletetaan tuottavan negatiivista lisäarvoa. D-kategorian pääomiksi kategorisoidaan varat, jotka on sijoitettu tai lainattu seuraavia tarkoitusperiä varten, tai joiden vaikutuksena jokin seuraavista kasvaa; asekauppa, tupakkatuotteet, alkoholi, pornografia, uhkapelit, armeija, saastutus, geenimuuntelu, ydinvoima, eläintestaus, kuluttajamanipulaatio, palkkaerot, diktatuuri, taloudellinen spekulatio, veronkierto ja huumekauppa. Tutkimuksessa pankeille lasketusta pääomien eettisyyden kokonaisarvosta johdetaan loppujen lopuksi muuttujan arvo välillä 0-3, negatiivisen arvon ollessa aina 0, ja arvon 3 ollessa eettisin. (San-Jose ja muut, 2011, s. 156 - 157.)

San-Josen ja muiden (2019, s. 157) tutkimuksen kolmas RAI -muuttuja liittyy takauksiin. Takaukset ilmaisevat luottamusta siitä, että pankin asiakkaalle lainaamat varat tullaan maksamaan takaisin pankille. Perinteisiä takauksia ovat esimerkiksi asuntolainojen

asunnot, henkilötakaukset ja pankkitakaukset. Sosiaalisten pankkien tapauksessa perinteiset takaukset eivät aina kuitenkaan ole mahdollisia, sillä niiden asiakaskunta koostuu usein tahoista, joilla ei ole pääsyä perinteisten takuiden piiriin. Pankkien lainaamien varojen takaisinmaksuun liittyviä riskejä on kuitenkin pidettävä mahdollisimman pienellä tasolla, jonka vuoksi sosiaaliset pankit ovat kehittäneet erinäisiä vaihtoehtoisia takausmuotoja. Näitä ovat muun muassa erikseen neuvotellut takuusuunnitelmat, onnistuneiden projektien takuusuunnitelmat ja takuumenetelmien suunnittelu henkilöille, jotka ovat taloudellisesti syrjäytyneitä.

Tutkimuksessa pankkien takuujärjestelmät arvotetaan asteikolla 0-3. Arvon 0 saavat pankit, joiden takuujärjestelmä vastaa perinteisten pankkien takuujärjestelmää. Tällöin sosiaalisille projekteille ei ole tiedossa helpotusta lainansaantiin, ainakaan takuiden perusteella. Arvon 3 taas saavat pankit, joiden takuujärjestelmä on innovatiivinen, ja se täten mahdollistaa lainojen saannin kaikkein heikko-osaisimmille henkilöille ja tahoille, jotka ovat perinteisten pankkien luottojärjestelmän ulkopuolella.

Neljäs ja viimeinen RAI -muuttuja liittyy päätöksentekoon osallistumiseen. Yrityksissä on erilaisia tapoja ottaa osaa toimintaan, ja strategiseen sekä operatiiviseen päätöksentekoon voivat ottaa osaa monenlaiset tekijät. San-Jose ja muut (2019, s. 157) jakavat tutkimuksessaan pankkien päätöksentekoon osallistumisen arvoasteikolle 0 – 3. Tämän jaon tarkoituksena on saada selville, kuinka paljon omistajat osallistuvat päätöksentekoon, ja kuinka paljon taas erilaiset muut sidosryhmät, kuten työntekijät, tallettajat tai yhteiskunta voivat osallistua pankkien päätöksentekoon. Päätöksentekoon osallistumisen muuttujan arvo on tutkimuksessa sitä korkeampi, mitä enemmän sidosryhmiä on mukana pankin päätöksenteossa. Muuttujan arvolla 0, vain omistajat ovat mukana päätöksenteossa, kun taas muuttujan arvolla 3, päätöksenteossa ovat edustettuna tasapainoisesti eri sidosryhmät.

Lopullisen RAI -arvon laskemiseksi näiden neljän muuttujan arvot muutettiin ensin asteikolle 0-10, jonka jälkeen muuttujista laskettiin aiemmin mainitut RAI -alpha ja RAI -

beta. Varsinainen todellinen RAI -arvo saatiin laskemalla RAI -alphan ja RAI -betan keskiarvo. Tarkasteltaessa perinteisten pankkien, eli liikepankkien, säästöpankkien ja osuuspankkien RAI -muuttujien arvoja, näistä mikään ei saanut hyviä pisteitä läpinäkyvyydessä. Liikepankit saivat läpinäkyvyydessä (asteikko 0-5) arvon 2,11, säästöpankit arvon 3 ja osuuspankit arvon 1,72. Koska yksikään näistä pankkiryhmistä ei saanut läpinäkyvyydestä korkeampaa arvoa kuin 3, kaikkien perinteisten pankkien pääomien sijoitusten eettisyyden arvoksi muodostui 0 (asteikko 0-3). Sosiaalisten pankkien läpinäkyvyyden arvo oli tutkimuksen mukaan 4,18, joka on huomattavasti parempi kuin vertailuryhmänä olleiden perinteisten pankkien. Tutkimuksen mukaan lainojen takuut olivat sosiaalisilla pankeilla pääosin samanlaisia kuin perinteisilläkin pankeilla, mutta 37%:lla sosiaalisista pankeista oli perinteisten takuiden lisäksi käytössä myös innovatiivisia, perinteisistä poikkeavia takuukäytäntöjä. (San-Jose ja muut, 2011, s. 159-162.)

San-Jose, Retolaza ja Gutierrez-Goiria (2011, s. 165) toteavat tutkimuksessaan, että vaikka sosiaalinen pankkitoiminta ei ole kehittynyt vastauksena finanssikriisille, joitakin sosiaalisten pankkien toimintatapoja ja arvoja nostetaan toistuvasti esiin terveiden talousjärjestelmien osina. Näitä ovat esimerkiksi hyvä läpinäkyvyys ja negatiivinen suhtautuminen spekulatiivisiin instrumentteihin. Heidän mukaansa pankkitoiminnalle olisi yleisesti kannattavaa kehittyä näitä arvoja kohti, vaikkakin nykytilanteessa nämä arvot toimivat lähinnä eroina perinteisen pankkitoiminnan ja sosiaalisen pankkitoiminnan välillä.

2.5 Sosiaalisten pankkien riskisyys

Pankkien riskisyys on viime vuosina joutunut erityisen tarkastelun alle. Yksi merkittävistä syistä tähän on varmastikin 2000-luvun finanssikriisi, ja siitä liikkeelle lähtenyt

maailmantalouden turbulenssi. Sosiaalisten pankkien riskisyydestä on julkaistu vuonna 2015 tutkimus (Karl, 2015), jossa vertaillaan perinteisten pankkien ja sosiaalisten pankkien riskisyyttä EU- ja OECD-maissa paneeliregressio menetelmillä. Tutkimus etsii vastauksia kahteen kysymykseen; ovatko sosiaaliset pankit riskisempiä kuin perinteiset pankit, ja miten sosiaaliset pankit selvisivät finanssikriisistä.

Sosiaalisten pankkien mahdollisen riskisyyden syiksi Karl esittää niiden tavanomaisesta liiketoimintamallista poikkeavia ominaisuuksia, kuten vähätuottoisia lainoja ja epätavallisia sijoituskohteita. Nämä ominaisuudet voivat helposti johtaa maksamattomiin lainoihin tai muihin velallisen maksuongelmiin, jotka puolestaan ovat merkki riskin realisoitumisesta. Tutkimuksessaan Karl esittää myös, että sosiaalisten pankkien vertailuryhmää mahdollisesti pienempi riskisyys voisi johtua sosiaalisten pankkien toiminnan yleisestä luonteesta, joka pyrkii välttelemään riskisiä sijoituskohteita. Tietoisien riskin kaihtamisen lisäksi sosiaaliset pankit tuntevat toimialansa hyvin, ja ovat erikoistuneet seulomaan ekologisia, eettisiä ja sosiaalisia kohteita. Mahdolliset skandaalit olisivat sosiaalisten pankkien kannalta erittäin tuhoisia, sillä niiden maine perustuu pitkälti juuri riskittömään ja yhteistä hyvää tuottavaan toimintaan. Tämän vuoksi ne pyrkivätkin kaikin keinoin suojelemaan toimintaansa sitä vahingoittavilta tekijöiltä, joka on omiaan vähentämään riskisyyttä. (Karl, 2015, s. 6-7.)

Karlin tutkimuksen tulokset kertovat, että sosiaaliset pankit ovat merkittävästi vakaampia kuin vertailuryhmän perinteiset pankit. Tulosten tulkintaa on vaikeuttanut se, että tutkimuksessa riskin mittarina käytetty z-score on riippuvainen pankkien varallisuuden määrästä. Finanssikriisin aikana ja sen jälkeen sosiaalisten pankkien varallisuus on kasvanut poikkeuksellisen paljon, joka taas vaikuttaa suoraan z-scoreen ja sen tulkintaan. Vaikka sosiaaliset pankit ovat selvästi perinteisiä pankkeja vakaampia, niiden vaikutus Euroopan kokonaistalouden vakauteen on vain marginaalinen. Tämä johtuu sosiaalisten pankkien erittäin pienestä markkinaosuudesta Euroopassa. (Karl, 2015, s. 24-25.)

2.5.1 Vastavuoroisuuden periaate riskien hallinnassa

Termi vastavuoroisuus mielletään usein tilanteeksi, jossa kaksi tai useampi toimijaa tuottavat toisilleen palveluja palveluita vastaan. Vastavuoroisuus lainamarkkinoilla taas on Cornéen ja Szafarzin (2013, s. 361) mukaan sitä, että lainan ottanut osapuoli maksaa lainansa takaisin lainan tarjoajalle ilman mitään kannustimia tai valvontakeinoja. Heidän mukaansa vastavuoroisuus perustuu usein luottamukseen ja toimijoiden väliseen yhteiseen arvopohjaan. Sosiaalisilla pankeilla, ja sosiaalisten pankkien asiakkaila, kuten aiemmissa kappaleissa on jo mainittu, on yleensä yhteinen arvopohja. Näiden yhteistyö tai lainasuhde perustuu luottamukseen, ja kummankin osapuolen valinnoissa painavat enemmän sosiaaliset tarkoitukset kuin voiton maksimointi. Näistä seikoista voisikin päätellä, että sosiaalisten pankkien ja niiden asiakkaiden välillä vallitsisi Cornéen ja Szafarzin määritelmän kaltainen vastavuoroisuus. Tutkimalla erään ranskalaisen sosiaalisen pankin (La Nef) lainanmyöntöä, ja sen asiakkaiden takaisinmaksuja, Cornée ja Szafarz etsivät tutkimuksessaan vastausta tähän päätelmään.

Lainanantoon liittyvässä osiossa Cornée ja Szafarz (2013, s. 369) tutkivat asiakkaiden sosiaalisen arvotuksen vaikutusta näille myönnettyjen lainojen korkoihin. Asiakkaat arvotetaan sekä taloudellisella, että sosiaalisella arvoasteikolla. Molempien asteikkojen arvot ovat väliltä 1 – 3, arvon 3 ollessa paras mahdollinen. Taloudellinen arvoasteikko ottaa huomioon liiketoiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät, tilinpäätöksen tiedot, sekä tuottavuuden. Sosiaalinen arvoasteikko taas huomioi asiakkaan tai projektin ennakoitavat sosiaaliset vaikutukset, arvotuksen perusteiden ollessa vapaamuotoisempia ja tilannekohtaisempia kuin taloudellisessa arviossa. Cornéen ja Szafarzin (2013, s. 370) regressioanalyysien perusteella molemmat, taloudellinen arvotus sekä sosiaalinen arvotus, vaikuttavat negatiivisesti myönnetyn lainan korkotasoon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mitä parempi taloudellinen tilanne

asiakkaalla on, ja mitä enemmän asiakas ottaa toiminnassaan huomioon sosiaalisia arvoja, sitä matalampikorkoista lainaa tälle myönnetään.

Asiakkaiden takaisinmaksua tutkivassa osiossa Cornée ja Szafarz (2013, s. 370) selvittävät, vaikuttaako sosiaaliselta pankilta saatu korkohyöty asiakkaiden lainojen takaisinmaksuun. Takaisinmaksun hoitamatta jättämiseksi lasketaan, jos asiakkaalla on takaisinmaksuun liittyviä ongelmia neljän vuoden sisällä lainan myöntämisestä. Osiossa tarkasteltiin erityisesti taloudellisen ja sosiaalisen arvotuksen vaikutusta takaisinmaksuun regressioanalyysin avulla, ja tuloksena oli, että hyvät arvot molemmissa arvoasteikoissa laskivat takaisinmaksuongelmien todennäköisyyttä. Hyvän taloudellisen arvoasteikon arvon vaikutus maksuongelmien vähenevyyteen oli odotettua, mutta sosiaalisen arvoasteikon arvonnousun negatiivinen vaikutus hoitamattomiin lainoihin tuli tutkijoille yllätyksenä.

Cornée ja Szafarz (2013, s. 371) selittävät sosiaalisen arvoasteikon vaikutusta väheneviin maksuongelmiin kahdella tekijällä. Ensimmäinen tekijä on se, että asiakkaan korkealla sosiaalisella arvotuksella oli yhteys pienempiin myönnettyihin lainakorkoihin. Tällöin asiakkaalle jää yleistä markkinatasoa pienempien korkojen maksun jälkeen enemmän rahaa itse lainan takaisinmaksuun. Toinen, tutkijoiden mielestä merkittävämpi tekijä, on vastavuoroisuuden vaikutus sosiaalisten pankkien ja asiakkaiden välillä. Heidän mukaansa vastavuoroisuuden vuoksi sosiaalisten pankkien asiakkaat tekevät normaalia enemmän työtä hoitaakseen taloudelliset velvollisuutensa sosiaalisia pankkeja kohtaan. Sosiaalisten pankkien myöntämä markkinatasoa alhaisempi lainakorko saattaa toimia ikään kuin signaalina vastavuoroisuuden ketjun käynnistämisessä, johon vastuulliset asiakkaat tuntevat tarvetta vastata.

Tutkimus testasi myös sitä, ylittävätkö vastavuoroisuudesta saadut taloudelliset hyödyt sen toteutumiseen liittyvät kulut. Tätä testattiin selvittämällä vastavuoroisuuden nettovaikutus, eli NBR-arvo (Net Benefit of Reciprocity), joka Cornéen ja Szafarzin (2013, s. 372) mukaan oli negatiivinen kaikilla estimoiduilla arvoilla. Tämä tarkoittaa sitä, että

kaikissa testatuissa skenaarioissa vastavuoroisuuden kokonaiskulut jäivät taloudellisesti ajatellen hyötyjä suuremmiksi.

Tutkimuksessa nostettiin esille kaksi merkittävää tekijää suurten kulujen muodostumisesta. Ensimmäinen tekijä oli se, että myöntämällä sosiaalisille yrityksille ja projekteille edullisia lainoja, sosiaaliset pankit hyväksyvät itselleen tietoisesti markkinatasoa alhaisemmat lainatuotot. Toinen tekijä oli seulontaan liittyvät suuret kulut. Sosiaalisten pankkien on valikoitava asiakkaansa tarkasti, joten niiden on tehtävä asiakkaiden taustatutkimukset ja seulonta erityisen huolellisesti. Tämä on usein manuaalista ja aikaa vievää työtä, joten kulutaso nousee helposti korkeaksi verrattuna perinteisiin pankkeihin.

Cornée ja Szafarz (2013, s. 374) toteavatkin tutkimuksessaan, että sosiaalisiin pankkeihin investoinnin pitäisi olla turvallisempaa kuin perinteisiin pankkeihin, mutta sosiaalisten pankkien tuottavuus on perinteisiä pankkeja huonompi.

2.6 Sosiaalisten pankkien profiloituminen rahoittajien silmissä

Koska sosiaalisten pankkien toiminta tähtää yhteisen hyvän tuottamiseen (GABV, 2012, s.10), ja toiminnan kestävä ylläpito perustuu motivoituneiden rahoittajien uhrauksille (Cornée, Kalmi & Szafarz, 2019, s. 24), on sosiaalisten pankkien hyödyllistä viestiä ulospäin omista arvoistaan uusien rahoittajien houkuttelemiseksi. Cornée, Kalmi ja Szafarz (2016, s. 496) tutkivat vuonna 2016 julkaistussa tutkimuspaperissaan keinoja, joilla sosiaaliset pankit näyttävät ja viestivät rahoittajille, että näiden taloudelliset uhraukset ovat hyödyllisiä ja tuottavat sosiaalista tulosta.

Corneen, Kalmin ja Szafarzin hypoteesien mukaan kaksi merkittävintä keinoa näyttää pankkitoiminnan sosiaalisia vaikutuksia sidosryhmille ovat selektiivisyys ja läpinäkyvyys. Heidän mukaansa selektiivisyys kumpuaa pääasiassa asiakkaiden tarkasta seulonnasta,

joka toteutetaan niin sosiaaliset kuin taloudellisetkin kriteerit huomioon ottaen. Läpinäkyvyyden avulla pankit taas saavat taloudellista uskottavuutta, ja pyrkivät välttämään mahdolliset syytökset esimerkiksi viherpesusta. (Cornée, Kalmi & Szafarz 2016, s. 496.)

Selektiivisyyttä tutkiessaan Cornée ja muut (2016, s. 497) käyttävät tutkimuksessaan talletuksiin perustuvaa muuttujaa, DTA:ta (deposit-to-asset ratio), eli talletusten suhdetta kokonaisvarallisuuteen. Koska sosiaalisten pankkien asiakkailleen myöntämät lainat ovat korkotasoltaan markkinakorkoa alhaisempia, myös lainojen rahoituksen on oltava sosiaalisille pankeille edullisempaa, usein motivoituneisiin tallettajiin perustuvaa. Tämän perusteella tutkimus olettaakin sosiaalisten pankkien DTA:n olevan suurempi kuin perinteisten pankkien.

Ensimmäisenä läpinäkyvyyden mittarina tutkimuksessa toimii IIS –arvo (interest-income-share ratio), joka selittää korkotulojen osuutta kaikista tuloista. Koska sosiaaliset pankit suosivat yksinkertaisia, vähäriskisiä sijoitusinstrumentteja, ja välttelevät monimutkaisia ei-korkotuottoihin perustuvia instrumentteja, sosiaalisten pankkien IIS –arvon oletetaan olevan korkeampi kuin perinteisten pankkien. Tallettajille korkea IIS –arvo välittää hyvin kuvan siitä, että heidän talletuksiaan käytetään rahoittamaan sosiaalisten yritysten korkoa tuottavia lainoja, eikä niitä sijoiteta esimerkiksi spekulatiivisiin sijoitusinstrumentteihin. (Cornée ja muut, 2016, s. 497.)

Jotta rahoittajille saataisiin vielä tarkempi kuva siitä, että talletuksia käytetään suoraan juuri lainojen myöntämiseen sosiaalisille yrityksille, tutkimuksessa käytetään toisena läpinäkyvyyden mittarina LMD –arvoa (loan-minus-deposit ratio). LMD kertoo lainojen ja talletusten suhteesta, ja tutkimuksessa oletetaan sosiaalisten pankkien lainojen ja talletusten eron olevan pienempi kuin perinteisten pankkien (tällöin LMD:n arvo olisi sosiaalisilla pankeilla korkeampi). (Cornée ja muut, 2016, s. 498.)

DTA:n, IIS:n ja LMD:n regressioanalyysien perusteella Cornée ja muut (2016, s. 498) saivat selville, että DTA ja IIS käyttäytyivät kuten he olettivatkin, eli sosiaalisten pankkien arvot olivat perinteisten pankkien arvoja korkeampia. LMD:n arvo, vastoin tutkijoiden oletuksia, taas oli sosiaalisilla pankeilla pienempi kuin perinteisillä pankeilla. Tutkijat toteavat saamistaan tuloksista, että linkki sosiaalisten pankkien toiminnan, sekä niiden selektiivisyyden ja läpinäkyvyyden välillä on monimutkainen. Tiettyyn pisteeseen asti, selektiivisyyden lisääminen lisää myös lainojen myöntämisen läpinäkyvyyttä. Erittäin korkea selektiivisyyden taso kuitenkin ikään kuin kääntyy läpinäkyvyyttä vastaan, sillä korkeiden asiakasvalintastandardien kautta se saattaa alkaa vaikuttaa negatiivisesti itse lainojen myöntämiseen. Tästä taas seuraa helposti ylimääräistä likviditeettiä, joka saattaakin olla yksi sosiaalisten pankkien liiketoimintamallin ongelmakohdista. Ratkaistakseen tämän likviditeettiongelman, sosiaaliset pankit voivat lisätä lainavolyymejään esimerkiksi rahoittamalla julkisia projekteja, kehittämällä kestävää yksilötaloutta, tai tukemalla paikallisia yhteisöjä osallistavia projekteja. (Cornée, Kalmi & Szafarz 2016, s. 501.)

3 Pankkien kasvun mittaus

Pankkien kasvua voidaan käytännössä mitata useasta eri näkökulmasta. Shehzad, De Haan & Scholtens (2013, s. 4.) käyttävät omassa tutkimuksessaan pankkien kasvun mittarina näiden koon vuosittaista vaihtelua. Pankin koko määrittyy heidän tutkimuksessaan sen kokonaisvarallisuuden mukaan. Toisinaan pankkien kasvua mitataan myös tarkastelemalla sen myöntämien lainojen määrän kasvua, tai vastaanotettujen talletusten määrän kasvua. Muita mahdollisia mitattavia indikaattoreita ovat esimerkiksi tuoton kasvu, liikevaihdon kasvu, markkinaosuuden kasvu, henkilöstömäärän kasvu ja toimipisteiden määrän muutos.

3.1 Aikaisempi tutkimus aiheesta

3.1.1 GABV raportti vuodelta 2012

Sosiaalisten pankkien kasvusta on tehty aikaisemminkin tutkimusta, muun muassa kattojärjestönä toimivan GABV:in toimesta. GABV:in raportin aineisto on kuitenkin aika suppea, joten kattavammalle tutkimukselle on selvästi vielä tilaa.

GABV:in raportti vuodelta 2012 vertaa sosiaalisten pankkien kasvua GSIFI:ien (Global Systemically Important Financial Institutions) kasvuun ajanjaksolla 2002 – 2011. Se jakaa kyseisen ajanjakson finanssikriisin aikaiseen ja sen jälkeiseen aikaan 2007 – 2011 (Crisis/Post-crisis), ja koko ajanjaksoon eli vuosiin 2002 – 2011 (Over the cycle). Vertailtavina arvoina raportissa ovat lainojen määrän kasvu, talletusten määrän kasvu, kokonaisvarallisuuden kasvu, oman pääoman kasvu ja kokonaistulojen kasvu. Molemmilla tarkastelluilla ajanjaksoilla sosiaalisilla pankeilla kasvu oli suurempaa kaikilla osa-alueilla. (GABV, 2012, s. 3 – 8.)

Sosiaalisten pankkien suuren kasvuvauhdin syiksi raportissa esitetään näiden kokonaismarkkinaosuuden kasvua, kehittyvien talouksien kasvavia talousjärjestelmiä, ja kestävän kehityksen, esimerkiksi vihreän talouden, lisääntymistä.

Raportissa GSIFI –vertailuryhmään kuului 28 toimijaa, ja sosiaalisten pankkien ryhmään 17 toimijaa. GABV:in raportin tulosten perusteella voidaan alustavasti tehdä oletus, että tämänkin tutkimuksen tulos kertonee sosiaalisten pankkien kasvavan keskimäärin nopeammin kuin vertailuryhmän pankit.

3.1.2 Tutkimus kasvun ja kannattavuuden suhteesta vuodelta 2004

John Goddard, Phil Molyneux ja John O.S. Wilson selvittivät vuonna 2004 julkaistussa tutkimuksessaan pankkien kasvun ja kannattavuuden suhdetta toisiinsa. Heidän käyttämässään regressio-malleissa (Goddard, Molyneux Wilson, 2004, s. 1075) pankkien kokoa ilmaisevaksi muuttujaksi on valittu tietyn vuoden logaritmoitu kokonaisvarallisuuden arvo. Kasvua mittaavaksi tekijäksi tutkimuksessa on valittu kahden peräkkäisen vuoden logaritmoidun kokonaisvarallisuuden erotus.

3.1.3 Perinteisten pankkien kasvun tekijät

Yhdysvaltalaisen perinteisten pankkien kasvua käsittelevä Susan Schmidt Biesin (1971) artikkeli esittelee perinteisten pankkien kasvuun vaikuttavia tekijöitä. Vaikka artikkeli on jo suhteellisen vanha, samat vaikuttavat tekijät ja perus pilarit ovat edelleenkin läsnä maailmantaloudessa.

Artikkelin mukaan pankkien pääasialliset taloudelliset resurssit koostuvat talletuksista. Jos paikallinen lainojen kysyntä kasvaa yli talletusvarojen, pankkien on houkuteltava tallettajia normaalin asiakasalueensa ulkopuolelta kasvattaakseen lainattavien varojensa määrää. Mitä pienempi pankki on, sitä todennäköisemmin se on riippuvainen paikallisista taloudellisista olosuhteista. Paikallinen lainsäädäntö ja pankkisääntely vaikuttavat myös pankkien kokonaisvarallisuuden kasvuun. Säädökset, jotka saattavat esimerkiksi rajoittaa pankkien korkotasoa tai toiminta-alueita, voivat asettaa erilaiset instituutiot keskenään epätasapainoiseen kilpailuasemaan. Tämä vaikuttaa myös pankkien tehokkuuteen varainhankinnassa ja investoinneissa. (Bies, 1971, s. 12.)

Salman Shaikhin tutkimus vuodelta 2014 käsittelee islamilaisen pankkitoiminnan kasvua. Islamilainen pankkitoiminta on ilmiönä suhteellisen uusi, ja toiminta on vielä pientä verrattuna perinteiseen pankkitoimintaan. Se on kuitenkin kasvanut, finanssikriisistä huolimatta, viime vuosikymmenenä nopeasti. Islamilainen pankkitoiminta on hyvä ottaa tarkasteluun sosiaalisen pankkitoiminnan rinnalle, sillä molemmat eroavat perinteisestä pankkitoiminnasta omien erityisten intressiensä vuoksi. Kun näiden molempien pankkityyppien erityispiirteet tunnetaan, voidaan samoilla mittareilla tarkastella kumpienkin pankkien suoriutumista.

Islamilaisen pankkitoiminnan vakaaseen kasvuun vaikuttaviksi tekijöiksi on todettu esimerkiksi se, että islamilaiset pankit myöntävät luottoa reaalityökaluteen kohdistuviin hankintoihin, ja se, että nämä pankit eivät sääntöjensä mukaan saa myydä velkaa edelleen, jolloin riski asiakkaan maksukyvyttömyydestä jää loppujen lopuksi aina pankin itsensä harteille. Tämän vuoksi islamilaisien pankkien riskianalyysi onkin erittäin tarkkaa. (Shaikh, 2014, s. 1.)

Shehzad, De Haan & Scholtens (2013, s. 1752) toteavat, että korkean tulotason OECD-maissa (Organization for Economic Co-operation and Development) suuremmat pankit kasvavat hitaammin, mutta ovat tuottavampia kuin pienet pankit. Heidän tutkimuksensa keskittyy pääasiassa pankkien kasvun ja tuottavuuden suhteen selvittämiseen, ja heidän

tutkimustuloksensa ovat ristiriidassa Goddardin ja muiden (2004) aiempien samaa aihetta koskevien tutkimustulosten kanssa. Shehzadin, De Haan ja Scholtensin mukaan pankkien kasvulla ja tuottavuudella ei ole yhteyttä, kun taas Goddardin ja muiden mukaan kasvun ja tuottavuuden välillä on riippuvuus. Shehzadin, De Haan ja Scholtensin tutkimuksessa huomattiin myös, että suurempi oman pääoman ja kokonaispääoman suhteen vaatimus, jota esimerkiksi Basel III säännöstely vaatii, pienentää pankkien kasvua.

4 Empiirisen aineiston analyysi

Tässä tutkielman osiossa keskitytään paneeliaineiston empiiriseen analyysiin. Ensimmäinen alaluku esittelee itse tutkittavan aineiston, ja toinen alaluku selittää analyysin tuloksia. Näin tutkittavasta aiheesta saadaan kokonaisvaltainen kuva, ja analyysin tuloksista voidaan tehdä paikkansa pitäviä johtopäätöksiä. Kolmannessa alaluvussa kootaan tulokset ja johtopäätökset yhteen, ja vastataan itse tutkimuskysymykseen.

Paneeliaineiston analyysi alkaa vertailemalla pankkien kasvua vertailuryhmien välillä. Kasvun määrä selvitetään tutkimalla kokonaisvarallisuuden arvon vuosittaista muutosta. Kokonaisvarallisuuden muutos on hyvä tunnusluku kasvun tutkimisessa, sillä varallisuus on yleisesti helposti ymmärrettävä tunnusluku, ja se on todettu toimivaksi kasvumittariksi myös aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa (Shehzad ja muut, 2013; GABV, 2012).

Varallisuuden kasvun vertailun jälkeen tutkielman seuraava tutkittava kohde on pankkien Tier 1 -pääomasuhteen analysointi. Tier 1 -pääomasuhteella mitataan pankkien vakavaraisuutta, ja se onkin yksi finanssikriisin jälkeisen ajan tärkeimmistä ja tunnetuimmista vakavaraisuusmittareista. On mielenkiintoista vertailla, miten sosiaalisten pankkien ja perinteisten pankkien Tier 1 -suhde on muuttunut vuosien saatossa, ja kuinka se on käyttäytynyt finanssikriisivuosina.

Tier 1 -pääomasuhteen kasvun analysoinnin jälkeen tutkitaan vielä myönnettyjen lainojen kasvua.

Analyysin tuloksista tehdään johtopäätöksiä tutkimushypoteesien avulla. Tulosten perusteella joko hyväksytään tai hylätään hypoteesit, jolloin saadaan vastaus varsinaiseen tutkimuskysymykseen.

Hypoteesit, joiden todenperäisyyttä tutkimuksessa selvitetään, ovat seuraavat:

H0: Sosiaalisten pankkien kokonaisvarallisuus on kasvanut vertailuajanjaksolla suhteessa perinteisiin pankkeja enemmän.

H1: Sosiaalisten pankkien tier 1 –arvo on kasvanut vertailuajanjaksolla suhteessa enemmän kuin perinteisten pankkien.

H2: Sosiaalisten pankkien myöntämien lainojen määrä on kasvanut vertailuajanjaksolla enemmän kuin perinteisten pankkien.

4.1 Aineiston esittely

Aineistona tässä tutkimuksessa käytetään laajaa paneeliaineistoa. Aineisto kattaa noin 6600 pankin tasetietoja vuosilta 1998 – 2013. Tutkittavista pankeista noin 30 kategorisoidaan sosiaalisiksi pankeiksi, joka on verrattain pieni osuus kokonaisotantaan nähden. Tällä otoksella saadaan kuitenkin edustava, kansainvälinen läpileikkaus sosiaalisten pankkien taloudellisesta tilanteesta. Aineisto on Bankscope –palvelun dataa, ja sama, kuin Cornéen, Kalmin ja Szafarzin (2019) tutkimuspaperin aineisto. Myös aineiston luokittelu on peräisin Cornéen, Kalmin ja Szafarzin tutkimuksesta. Tässä pro gradu -tutkielmassa kyseistä aineistoa analysoidaan käyttämällä Stata tilasto-ohjelmistoa.

4.1.1 Analyysin muuttujien esittely

Aineiston regressioanalyysiä varten pohjadatasta luodaan prosessoituja muuttujia, joita käytämme regressiomalleissa selitettävinä sekä selittävinä muuttujina. Tässä osiossa

käytetyt muuttujat esitellään pääpiirteittäin, jotta lukijan on helpompi seurata niiden käyttöä itse analyysiosioissa. Kaikissa analyysiosioissa pankkien kategorisointia sosiaalisiksi tai perinteisiksi pankeiksi kontrolloidaan dummy-muuttujalla *sosiaaliset pankit*. Kun analysoitava pankki on sosiaalinen pankki, muuttuja saa arvon 1. Kun kyseessä taas on perinteinen pankki, muuttuja saa arvon 0. Jokaisessa tutkielman regressioanalyysissä on dummy-muuttujilla kontrolloitu myös vuosien sekä pankin kotimaan vaikutusta.

Regressioanalyysi alkaa pankkien varallisuuden vaihtelun tutkimuksella, joten onkin luontevaa esitellä ensin kyseisessä osiossa käytetyt muuttujat. Pankkien varallisuutta tutkitaan logaritmoidulla varallisuusmuuttujalla (miljoonaa euroa), josta käytetään koodia *varallisuus*. Pankkien varallisuuden vuosittaista kasvua taas tutkitaan ensin mainitusta muuttujasta johdetulla kasvumuuttujalla *varallisuuden kasvu*. Molempien muuttujien luomisvaiheessa datasta on tiputettu pois 1% muuttujan suurimmista ja pienimmistä arvoista, jotta mahdolliset ääriarvovääristymät, ”outlierit”, on saatu karsittua. Alla olevista taulukoista (ks. taulukot 1. ja 2.) nähdään molempien varallisuusanalyysissä käytettyjen muuttujien yhteenvetotiedot.

Taulukko 1. *Varallisuus* –muuttujan yhteenveto.

<i>Varallisuus</i> yhteenveto				
	Percentiles	Smallest		
1%	3.277145	2.797281		
5%	3.951244	2.797281		
10%	4.425991	2.797281	Obs	55775
25%	5.242805	2.80336	Sum of Wgt.	55775
50%	6.163946		Mean	6.361955
		Largest	Std. Dev.	1.630173
75%	7.306196	11.84826		
90%	8.603077	11.8494	Variance	2.657464
95%	9.422819	11.85024	Skewness	.5932175
99%	10.92711	11.8514	Kurtosis	3.272587

Taulukko 2. *Varallisuuden kasvu –muuttujan yhteenveto.*

<i>Varallisuuden kasvu yhteenveto</i>				
	Percentiles	Smallest		
1%	-.0642283	-1.810351		
5%	-.0149955	-1.485148		
10%	-.0067608	-1.110621	Obs	49036
25%	.0002511	-1.052485	Sum of Wgt.	49036
50%	.0055722		Mean	.0083084
		Largest	Std. Dev.	.0375023
75%	.0137271	.587188		
90%	.028595	.5911732	Variance	.0014064
95%	.0443609	.6941025	Skewness	-7.862486
99%	.1101038	.7076836	Kurtosis	319.4004

Varallisuusanalyysin jälkeen tutkielmassa siirrytään selvittämään tier 1 –pääomasuhteen vaihtelua. Tätä osiota varten johdamme pohjadatasta muuttujan *tier1*. Tier 1 –pääomasuhteen vuosittaista kasvua varten muuttujasta *tier1* johdetaan vielä kasvumuuttuja *tier1 kasvu*. Ääriarvovääritysten karsimiseksi molempien muuttujien luomisvaiheessa datasta on tiputettu pois 1% muuttujan suurimmista ja pienimmistä arvoista. Alla olevista taulukoista (ks. taulukot 3. ja 4.) nähdään molempien tier 1 -analyysissä käytettyjen muuttujien yhteenvetotiedot.

Taulukko 3. *Tier1* –muuttujan yhteenveto.

<i>Tier1</i> yhteenveto				
	Percentiles	Smallest		
1%	6.16	5.2		
5%	7.6	5.2		
10%	8.5	5.2	Obs	13633
25%	10.5	5.2	Sum of Wgt.	13633
50%	13.44		Mean	15.22284
		Largest	Std. Dev.	7.311405
75%	17.6	64.44		
90%	23.84	65	Variance	53.45665
95%	29.52	65.2	Skewness	2.198891
99%	43.9	66.4	Kurtosis	10.4328

Taulukko 4. *Tier1 kasvu* –muuttujan yhteenveto.

<i>Tier1 kasvu</i> yhteenveto				
	Percentiles	Smallest		
1%	-.6666667	-3.632104		
5%	-.2425	-3.461538		
10%	-.1482526	-3.392625	Obs	10227
25%	-.0522389	-3.349056	Sum of Wgt.	10227
50%	.0123022		Mean	-.0007339
		Largest	Std. Dev.	.1921245
75%	.0734028	.6867017		
90%	.1554741	.702521	Variance	.0369118
95%	.2317757	.8538713	Skewness	-4.919675
99%	.4047619	.8770474	Kurtosis	67.3284

Tutkielman viimeinen analyysiosio käsittelee kokonaislainojen vaihtelun tutkimusta. Pankkien kokonaislainojen tutkimiseksi aineistosta luodaan uusi kokonaislainamuuttuja *kokonaislainat* (miljoonaa euroa), ja tämän pohjalta luodaan vielä kokonaislainojen vuosittaisen kasvun muuttuja *lainojen kasvu*. Edellä mainittuja lainamuuttujia käytetään osiossa selitettävinä muuttujina, ja näiden vaihtelua selittävinä muuttujina käytetään asiakastalletusten muuttujaa *talletukset* (miljoonaa euroa), sekä tästä johdettua asiakastalletusten vuosittaisen kasvun muuttujaa *talletusten kasvu*. Ääriarvoväristymien karsimiseksi näiden muuttujien luomisvaiheessa datasta on

tiputettu pois 1% muuttujan suurimmista ja pienimmistä arvoista. Alla olevista taulukoista (ks. taulukot 5., 6., 7. ja 8.) nähdään kaikkien kokonaislaina-analyysissä käytettyjen muuttujien yhteenvetotiedot.

Taulukko 5. Kokonaislainat –muuttujan yhteenveto.

<i>Kokonaislainat yhteenveto</i>				
	Percentiles	Smallest		
1%	6.4	1.8		
5%	23.3	1.8		
10%	41.11889	1.8	Obs	55172
25%	106.207	1.8	Sum of Wgt.	55172
50%	275.9		Mean	1589.053
		Largest	Std. Dev.	4974.172
75%	834.6	60342.8		
90%	2986	60494.4	Variance	2.47e+07
95%	7212.9	60528	Skewness	6.490568
99%	27104.81	60559.4	Kurtosis	53.94394

Taulukko 6. Lainojen kasvu –muuttujan yhteenveto.

<i>Lainojen kasvu yhteenveto</i>				
	Percentiles	Smallest		
1%	-.3444009	-.6734771		
5%	-.0992218	-.672		
10%	-.0480368	-.6700547	Obs	47492
25%	-.0033184	-.6684824	Sum of Wgt.	47492
50%	.0354205		Mean	.0454771
		Largest	Std. Dev.	.117688
75%	.086823	.5566408		
90%	.1659292	.5572233	Variance	.0138505
95%	.2388741	.5575192	Skewness	-.1153697
99%	.4391857	.5576592	Kurtosis	9.420347

Taulukko 7. *Talletukset –muuttujan yhteenvedo.*

<i>Talletukset yhteenvedo</i>				
	Percentiles	Smallest		
1%	6.432	1.731076		
5%	26.98037	1.8		
10%	46.36515	1.8	Obs	54105
25%	111.4607	1.8	Sum of Wgt.	54105
50%	282		Mean	1286.508
		Largest	Std. Dev.	3732.013
75%	858.7	46665.1		
90%	2601.7	46700	Variance	1.39e+07
95%	5426.5	46774	Skewness	6.768379
99%	20071.5	46934	Kurtosis	59.36235

Taulukko 8. *Talletusten kasvu –muuttujan yhteenvedo.*

<i>Talletusten kasvu yhteenvedo</i>				
	Percentiles	Smallest		
1%	-.366435	-.7348066		
5%	-.0972152	-.7343749		
10%	-.044733	-.7322598	Obs	46571
25%	-.0008268	-.7304747	Sum of Wgt.	46571
50%	.0343188		Mean	.0449984
		Largest	Std. Dev.	.1210747
75%	.0804226	.5783041		
90%	.1651314	.5783365	Variance	.0146591
95%	.2489193	.5793736	Skewness	-.1303071
99%	.4564015	.5794824	Kurtosis	10.3172

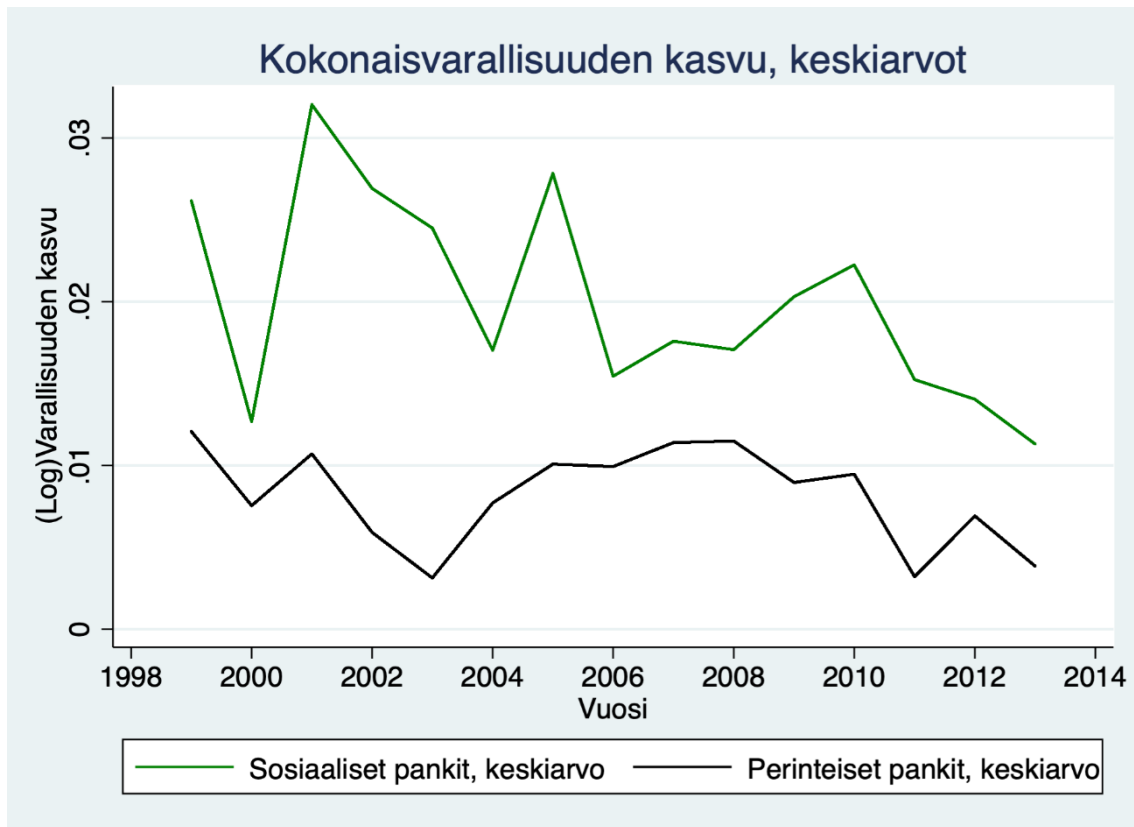
4.2 Aineiston analyysin tulokset

Tämä osio on varattu aineiston analyysin tuloksien tarkasteluun. Edellisessä osiossa esiteltyjen muuttujien avulla on luotu muuttujien kehitystä kuvaavia kuvaajia, sekä ajettu erilaisia regressioanalyyskejä. Näiden analyysimuotojen avulla pyritään löytämään vastaukset tutkimushypoteeseihin.

4.2.1 Sosiaalisten –ja perinteisten pankkien pääomien kasvu

Tässä tutkielmassa pankkien pääomien kasvua tutkitaan kokonaisvarallisuuden muutoksen kautta. Kokonaisvarallisuuden vaihtelun muuttujana tutkielmassa käytetään vuosittaista, logaritmoitua kokonaisvarallisuuden arvoa *varallisuus*. Logaritmoidun varallisuusmuuttujan perusteella luodaan myös erillinen kasvumuuttuja *varallisuuden kasvu*, sekä kasvumuuttujan pohjalta vielä sosiaalsiin ja perinteisiin pankkeihin kategorisoidut vuosittaiset keskiarvomuuttujat. Näitä muuttujia analysoimalla pyritään vastaamaan tutkimushypoteesiin H_0 , eli siihen, onko sosiaalisten pankkien kokonaisvarallisuus kasvanut suhteessa enemmän kuin perinteisten pankkien.

Alla olevasta kuvaajasta (ks. kuva 1.) voidaan tarkastella kategorisoitujen kasvumuuttujien vuosittaisia keskiarvoja. Kuvaajan perusteella sosiaalisten pankkien suhteellinen kasvu (vihreä viiva) on ollut tutkimusajanjakson kaikkina vuosina korkeammalla tasolla kuin perinteisten pankkien (musta viiva) kasvu. Finanssikriisin aikaan, eli kuvaajassa vuoden 2008 alueella, sosiaalisten pankkien kasvu on ollut hieman aiempia vuosia matalampaa. Tästä huolimatta se on kuitenkin pysynyt perinteisten pankkien tason yläpuolella, ja lähestyttäessä vuotta 2010, se on lähtenyt kasvuun.

Kuva 1. Kokonaisvarallisuuden kasvu, keskiarvot.

Kokonaisvarallisuuden vaihtelua, ja vaihtelun syitä, lähdetään selvittämään regressioanalyysillä. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa pureudutaan itse kokonaisvarallisuuden logaritmoidun arvon vaihteluun, ja toisessa vaiheessa tarkastelun kohteena on logaritmoidun kokonaisvarallisuuden kasvumuuttujan vaihtelu.

Ensimmäisessä regressioanalyysissä selitettävänä muuttujana on siis logaritmoitu kokonaisvarallisuuden arvo. Sen vaihtelua pyritään selittämään sosiaalisten pankkien dummy-muuttujalla, joka saa arvon 1, kun kyseessä on sosiaalinen pankki, ja arvon 0, kun kyseessä on perinteinen pankki. Dummy-muuttujilla kontrolloidaan myös vuosien ja pankkien maittaisten sijaintien vaikutuksia.

Taulukko 9. Kokonaisvarallisuuden regressiotulokset.

<i>Varallisuus</i>	Kerroin	Keskivirhe	T-arvo	P-arvo	Alin 95%	Ylin 95%
<i>Sosiaalinen pankki</i>	-0,356	-0,337	-1,060	0,291	-1,017	0,305
Vakio	6,965	0,202	34,39	0	6,568	7,362
Maa -ja vuosi -dummy-muuttujat kontrolloitu						
Havainnot						55775
R-squared selitysaste						0,1097
F-arvo						-
Prob > F						-

Kuten ylläolevasta taulukosta 9 näemme, ensimmäisen mallin r-squared selitysasteeksi saadaan 0,1097. Tämä tarkoittaa sitä, että malli selittää noin 10% kokonaisvarallisuuden vaihtelusta. Sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan p-arvoksi saadaan 0,291, joka taas tarkoittaa sitä, että joudumme tässä analyysissä hylkäämään sosiaalisten pankkien vaikutuksen merkitsevyyden yleisesti regressioanalyysissä käytettävillä 95% ja 99% luottamustasoilla. Jotta voisimme hyväksyä muuttujan tilastollisen merkittävyyden, p-arvon tulisi 99% luottamustasolla olla alle 0,01, ja 95% luottamustasolla alle 0,05.

Toinen tämän osion regressioanalyysi tehtiin siten, että selitettävänä muuttujana toimi logaritmoidun kokonaisvarallisuuden kasvun muuttuja. Sen vaihtelun tutkimiseksi käytettiin samaan tapaan sosiaalisten pankkien dummy-muuttujaa, kuin edellisessäkin analyysissä. Edellisen analyysin tapaan dummy-muuttujia käytettiin taas myös maittaisten ja vuosittaisten vaikutuksien kontrollointiin.

Taulukko 10. Kokonaisvarallisuuden kasvun regressiotulokset.

<i>Varallisuuden kasvu</i>	Kerroin	Keskivirhe	T-arvo	P-arvo	Alin 95%	Ylin 95%
<i>Sosiaalinen pankki</i>	0,011	0,002	4,620	0,000	0,006	0,016
Vakio	0	0,002	0,11	0,915	-0,004	0,004
Maa -ja vuosi -dummy-muuttujat kontrolloitu						
Havainnot						49036
R-squared selitysaste						0,0192
F-arvo						2,270
Prob > F						0,000

Toisen analyysin regressiomallin r-squared selityasteeksi saatiin 0,0192 (ks. taulukko 10), eli malli selittää vain noin 2% kokonaisvarallisuuden kasvun vaihtelusta. Taso ei ole kovin hyvä, mutta selittävän muuttujan p-arvo huomioon ottaen, käytämme kuitenkin kyseistä mallia.

Sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan p-arvoksi saatiin 0,000, ja keskivirheeksi 0,002. Tällöin voimme luotettavasti hyväksyä, että tarkastelemallamme muuttujalla on tilastollisesti merkittävää vaikutusta kokonaisvarallisuuden kasvuun. Sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan regressioarvoksi saatiin positiivinen 0,011. Arvo on kohtalaisen pieni, mutta tarkoittaa sitä, että sosiaalisten pankkien kokonaisvarallisuuden kasvu on ollut perinteisten pankkien vastaavaa korkeammalla tasolla.

Tarkastelemalla kokonaisvarallisuuden kasvun vuosittaista keskiarvokäyrää pankkikategorioittain, sekä jälkimmäisen regressioanalyysin selittävän muuttujan regressioarvoa, voimme todeta, että tutkimusajanjaksolla sosiaalisten pankkien kokonaisvarallisuuden suhteellinen kasvu on ollut hiukan korkeampaa kuin perinteisten pankkien vastaava. Tämä tarkoittaa myös sitä, että hypoteesi H_0 voidaan hyväksyä.

4.2.2 Tier 1 –pääomasuhteen analyysi

Tier 1 –pääomasuhde, eli pankin ensisijaisen varallisuuden suhde riskipainotettuun kokonaisvarallisuuteen, on mielenkiintoinen mittari pankkien välisessä vertailussa. Vielä mielenkiintoisempi mittari se on vertailtaessa erilaisin toimintatavoin toimivia pankkeja, eli tässä tapauksessa sosiaalisia pankkeja ja perinteisiä pankkeja.

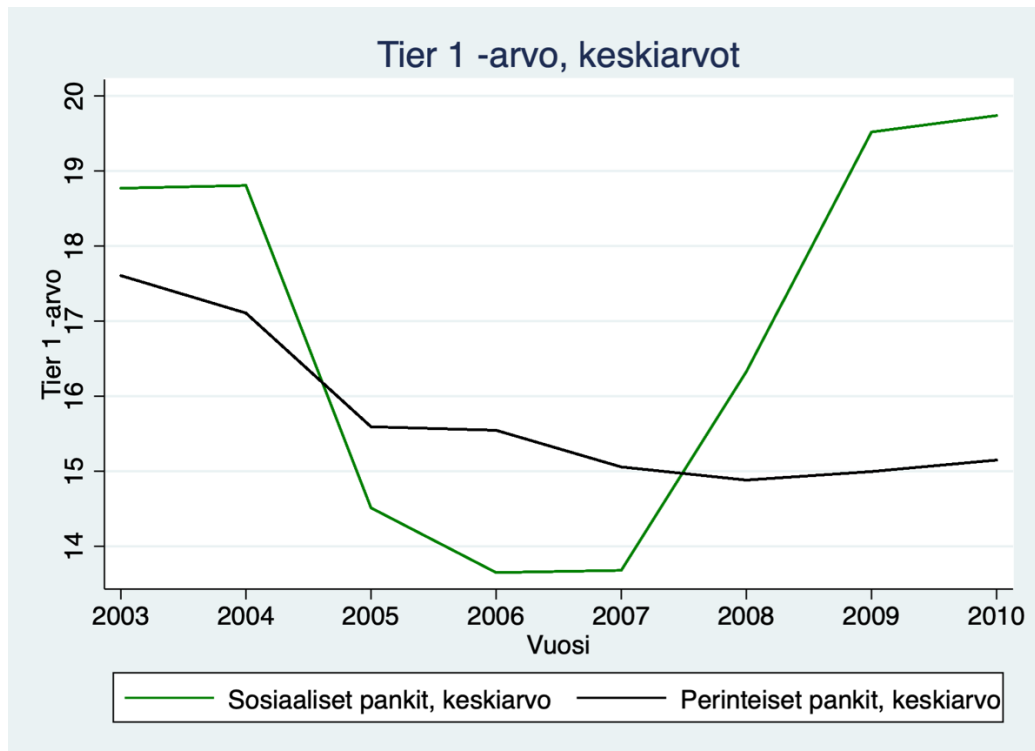
Baselin pankkivalvontakomitean mukaan Tier 1 –pääomaksi luokitellaan pankin omistuksessa oleva ensisijainen varallisuus, eli pääasiassa pankin omat osakkeet, ylituotto, jakamattomat voittovarot, muut jakamattomat varallisuuserät, muut Tier 1 –

ehdot täyttävät rahoitusinstrumentit sekä konsolidoitujen tytäryhtiöiden osakkeet. (BCBS, 2019, s. 3-9.)

Basel III säännösten (BCBS, 2016, s. 55) mukaan pankkien Tier 1 –pääoman määrän tulisi olla 6%.

Tässä tutkielmassa aineiston pankkien Tier 1 –pääomaa analysoidaan yksinkertaisella regressioanalyysillä. Analyysin avulla selvitetään, minkälainen vaikutus Tier 1 –pääomaan sekä sen kasvuun on sillä, onko pankki sosiaalinen vai perinteinen pankki, vai onko tällä ylipäätänsä tilastollista merkittävyyttä.

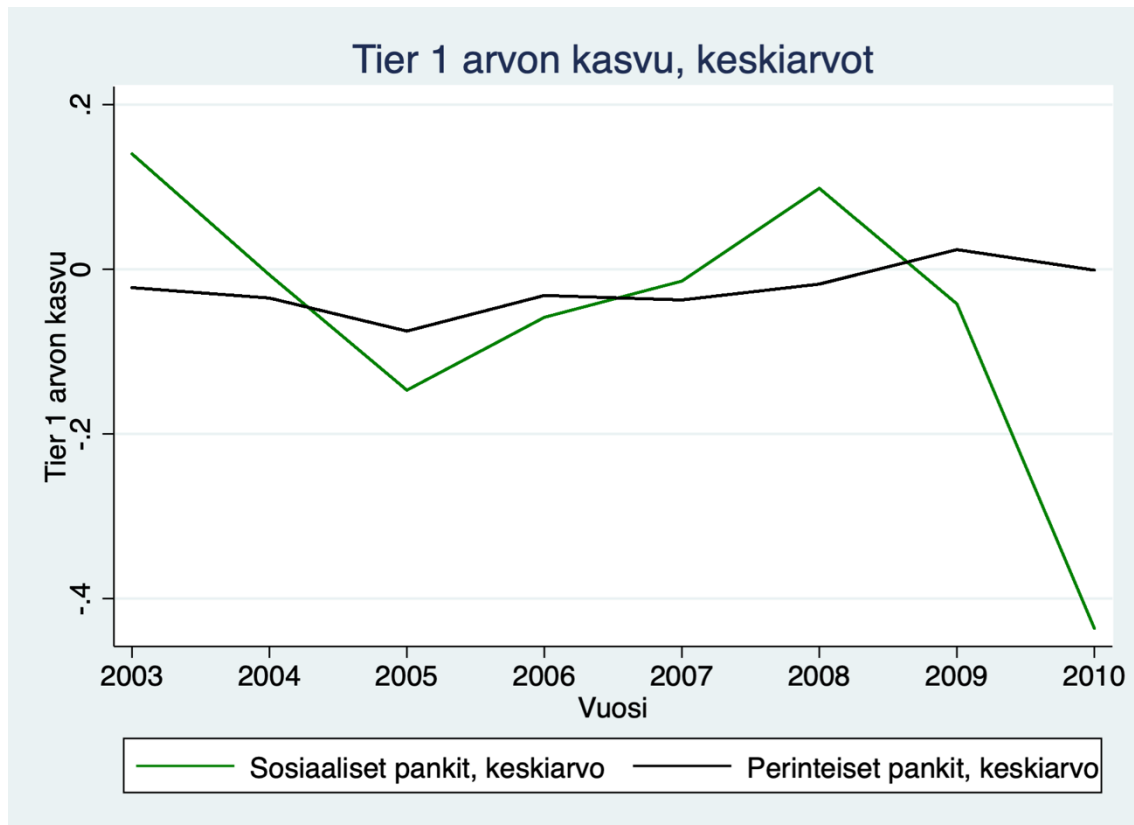
Tier 1 –arvon analyysi on tässä tutkielmassa aloitettu luomalla uusi muuttuja *tier1*, josta on tiputettu pois 1% alkuperäisen muuttujan suurimmista ja pienimmistä ääriarvoista. Tällöin analyysistä saadaan luotettavampi, sillä aineiston molemmissa ääripäissä oli arvoja, jotka eivät vaikuttaneet todellisilta tier 1 –arvoilta. Muuttujan karsinnan jälkeen on luotu vielä kaksi uutta muuttujaa, toinen sosiaalisten pankkien, ja toinen perinteisten pankkien tier 1 -arvojen vuosittaisille keskiarvoille. Näiden keskiarvomuuttujien arvot ovat nähtävissä alla olevasta kuvaajasta (ks. kuva 2).

Kuva 2. Tier 1 –arvo, keskiarvot.

Kuvaajan perusteella voidaan todeta, että sosiaalisten pankkien tier 1 –arvo on ollut ennen finanssikriisin aikaa keskimäärin korkeampi kuin perinteisten pankkien. Finanssikriisin alun aikana, vuonna 2007, sosiaalisten pankkien tier 1 –arvo on kuitenkin laskenut perinteisten pankkien arvon alapuolelle. Tästä se on kuitenkin vuonna 2008 noussut, ja ylittänyt perinteisten pankkien arvon.

Tier 1 –pääomasuhteen muuttujalle muodostetaan regressioanalyysiä varten myös vuosittaista kasvua kuvaava muuttuja *tier1 kasvu*. Tämän kasvumuuttujan pohjalta luodaan kaksi apumuuttujaa, jotka kategorisoivat vuosittaisen tier 1 –arvon kasvun keskiarvot sosiaalisten ja perinteisten pankkien osalta. Alla olevassa kuvaajassa (ks. kuva 3) on nähtävillä kasvumuuttujan vuosittaiset arvot.

Kuva 3. Tier 1 –arvon kasvu, keskiarvot.

Kuten kuvaajasta nähdään, tier 1 –arvon vuosittainen kasvu vaihtelee aika paljon, varsinkin sosiaalisten pankkien osalta. Tähän saattaa olla syynä sosiaalisten pankkien erittäin pieni edustus tier 1 -arvon aineistossa, jonka vuoksi yksittäisillä arvoilla on suurempi paino verrattuna perinteisten pankkien dataan. Perinteisten pankkien tier 1 –arvon kasvu taas näyttää tasaisemmalta, joskin vuoteen 2009 asti se on ollut hieman negatiivinen.

Regressioanalyysiosiossa lähdetään ensin tutkimaan sitä, onko sosiaalisilla pankeilla vaikutusta pankkien tier 1 –arvoon. Selitettävänä muuttujana käytetään tier 1 –arvon muuttujaa, josta, kuten jo aiemmin mainittiin, on poistettu 1% sekä ylä –että aläääriarvoista. Selittävinä muuttujina käytetään sosiaalisten pankkien dummy-muuttujaa, sekä vuosien ja maiden dummy-muuttujia.

Taulukko 11. Tier 1 –arvon regressiotulokset.

<i>Tier1</i>	Kerroin	Keskivirhe	T-arvo	P-arvo	Alin 95%	Ylin 95%
<i>Sosiaalinen pankki</i>	-0,207	1,120	-0,180	0,853	-2,405	1,990
Vakio	25,789	6,947	3,71	0	12,168	39,41
Maa -ja vuosi -dummy-muuttujat kontrolloitu						
Havainnot						13633
R-squared selitysaste						0,090
F-arvo						17,350
Prob > F						0,000

Tier 1 –arvon analyysin mallin r-squared selitysaste on 0,090 (ks. taulukko 11), joka ei ole kovin hyvä. Matalan selitysasteen lisäksi sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan p-arvo on 0,853, eli tämän analyysin mukaan sillä, onko pankki kategorisoitu sosiaaliseksi vai perinteiseksi, ei ole tilastollista merkitsevyyttä tier 1 –arvoihin.

Seuraavassa regressioanalyysissä pyritään selittämään tier 1 –arvon kasvun vaihtelua. Selitettävänä muuttujana on nyt ensimmäisessä analyysissä käytetyn tier 1 –arvon pohjalta luotu tier 1 –arvojen kasvumuuttuja *tier1 kasvu*, ja selittävinä muuttujina ovat sosiaalisten pankkien dummy-muuttuja, vuosien dummy-muuttuja, sekä maiden dummy-muuttuja.

Taulukko 12. Tier 1 –arvon kasvun regressiotulokset.

<i>Tier1 kasvu</i>	Kerroin	Keskivirhe	T-arvo	P-arvo	Alin 95%	Ylin 95%
<i>Sosiaalinen pankki</i>	-0,521	0,043	-1,200	0,230	-0,137	0,033
Vakio	-0,208	0,099	-2,08	0,037	-0,404	-0,012
Maa -ja vuosi -dummy-muuttujat kontrolloitu						
Havainnot						10227
R-squared selitysaste						0,046
F-arvo						17,660
Prob > F						0,000

Kasvumuuttujan regressioanalyysin mallin r-squared selityssaste on 0,046 (ks. taulukko 12), joka on jälleen varsin huono. Malli selittää vain noin 5% tier 1 –arvon kasvun vaihtelusta, eli suurin osa tier 1 –arvon kasvun kokonaisvaihtelusta jää selittämättä. Sosiaalisten pankkien dummy-muuttuja saa p-arvon 0,23, joka tarkoittaa sitä, että joudumme jälleen hylkäämään sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan tilastollisen vaikutuksen merkityksettömänä.

Analyysin tuloksien perusteella voimmekin todeta, että sillä, onko pankki sosiaalinen vai perinteinen pankki, ei ole merkitystä tier 1 –arvon kasvuun. Hypoteesin H1 osalta tämä tarkoittaa sitä, että emme voi hyväksyä hypoteesia.

4.2.3 Lainojen kasvun vertailu

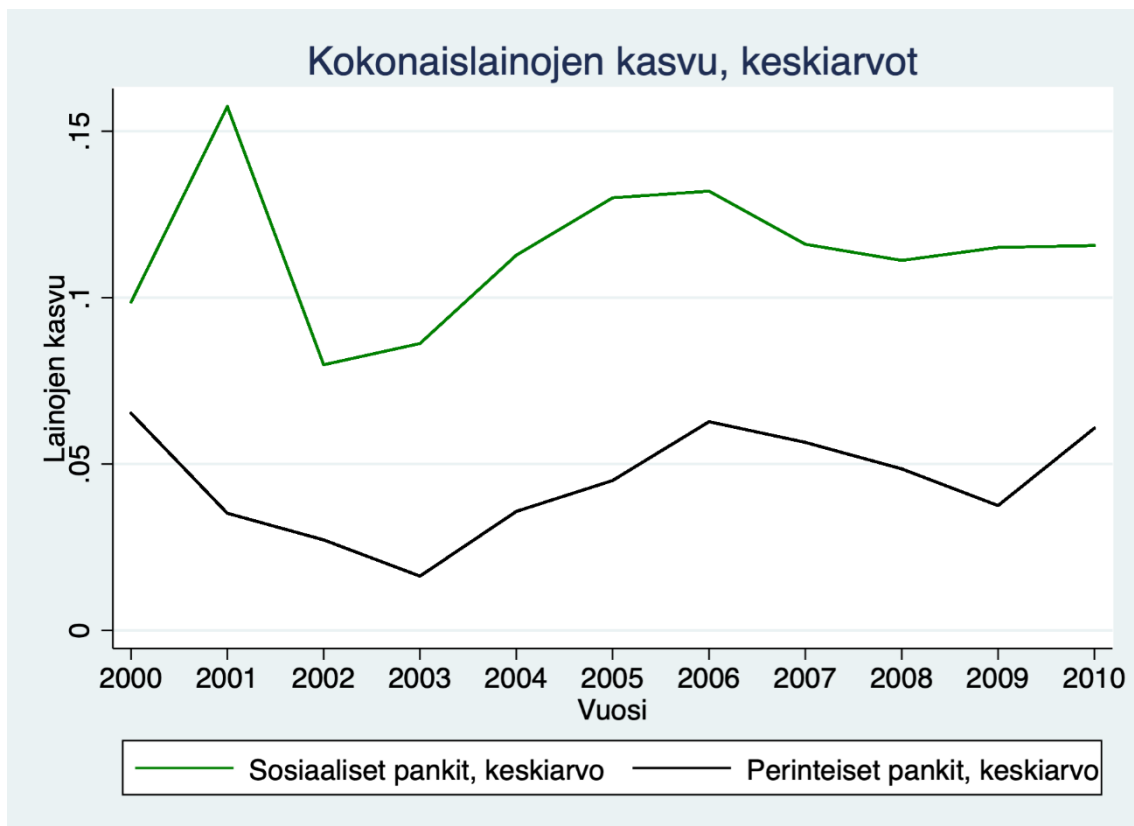
Pankkien kasvua voidaan tutkia monelta eri näkökannalta, ja kokonaislainojen kasvun tarkastelu onkin yksi merkittävistä kasvuanalyysin kohteista. Pankkien myöntämien lainojen nopea kasvu on usein liitetty pankkien kasvavaan riskisyyteen, joten on varteenotettavaa selvittää, millaisia eroja sosiaalisten ja perinteisten pankkien lainojen kasvussa keskimäärin on. (Jin, Kanagaretnam, Liu & Liu, 2019, s. 85.)

Sosiaaliset pankit, kuten tutkielmassa aikaisemmin on jo mainittu, ovat yleisesti ottaen riskittömämpiä kuin perinteiset pankit. Tämän pohjatiedon perusteella voidaankin olettaa, että sosiaalisten pankkien lainojen kasvu on myös hitaampaa kuin perinteisten pankkien, jolloin hypoteesi H2 olisi tosi.

Tätä hypoteesia lähdetään tutkimaan analysoimalla tutkimusaineiston pankkien kokonaislainoja. Kokonaislainojen kasvun vertailua varten aineistoon luodaan myös uusi kasvumuuttuja. Uuden kasvumuuttujan avulla luodaan vielä kaksi lisämuuttujaa, toinen sosiaalisten pankkien vuosikasvun keskiarvolle, ja toinen perinteisten pankkien vuosikasvun keskiarvolle. Näitä kategorisoituja muuttujia vertailemalla selvitämme,

millainen suhde sosiaalisten pankkien lainojen kasvulla ja perinteisten pankkien lainojen kasvulla on.

Alla olevasta kuvaajasta (ks. kuva 4) voimme nopeasti todeta, että sosiaalisten pankkien (vihreä viiva) lainojen kasvu on vertailuajanjaksolla ollut keskimäärin hieman korkeampaa kuin perinteisten pankkien (musta viiva).

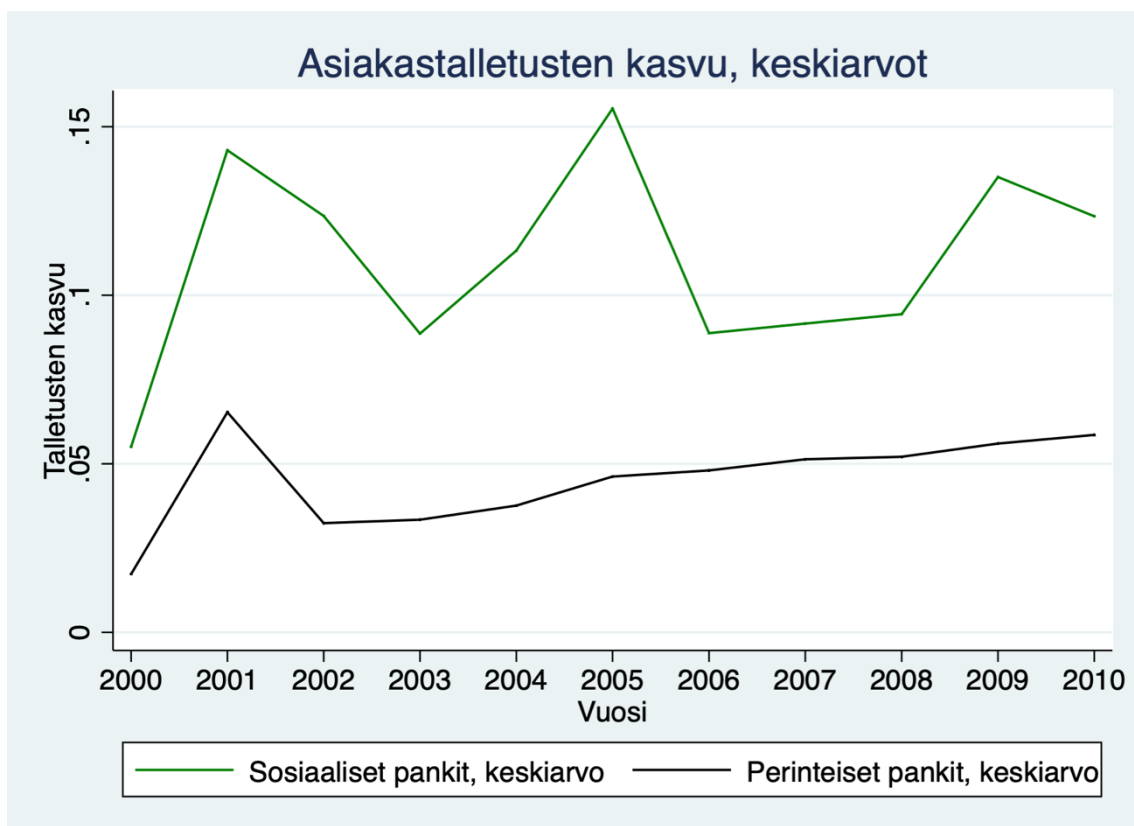
Kuva 4. Kokonaislainojen kasvu, keskiarvot.

Kuvaajista voimme todeta myös mielenkiintoisen ilmiön; sosiaalisten pankkien lainojen kasvua kuvaavan käyrän vuosittainen muutossuunta on aika lailla samankaltainen perinteisten pankkien käyrään nähden.

Seuraavaksi selvitämme regressioanalyysillä, kuinka paljon sillä, onko pankki kategorisoitu sosiaalseksi vai perinteiseksi pankiksi, on vaikutusta kokonaislainojen määrään. Regressioanalyysissä selitettävänä muuttujana on pankkien myöntämät lainat

muuttujalla *kokonaislainat*. Selittävinä muuttujina analyysissä ovat asiakastalletukset muuttujalla *talletukset*, sekä dummy-muuttuja sosiaalisista pankeista. Tutkimus ottaa dummy-muuttujilla huomioon myös pankkien sijainnin maittain, sekä kulloisenkin vuoden. Kuten aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella todettiin (Scheire & De Maertelaere, 2009, s. 33), sosiaaliset pankit pyrkivät rahoittamaan myöntämiään lainoja paljolti muun muassa motivoituneiden asiakkaiden talletuksilla. Tähän aiempaan tutkimustietoon perustuen, talletusten määrän oletetaan nostavan myös pankkien kokonaislainojen määriä.

Vastaavanlainen analyysi tehdään myös pankkien kokonaislainojen kasvusta, jolloin selittävinä muuttujana toimii asiakastalletusten sijasta asiakastalletusten vuosittaista kasvua kuvaava muuttuja. Alla olevasta kuvaajasta (ks. kuva 5) nähdään asiakastalletusten kasvun vuosittaiset keskiarvot, niin sosiaalisten, kuin perinteistenkin pankkien osalta.

Kuva 5. Asiakastalletusten kasvu, keskiarvot.

Taulukko 13. Kokonaislainojen regressiotulokset.

<i>Kokonaislainat</i>	Kerroin	Keskivirhe	T-arvo	P-arvo	Alin 95%	Ylin 95%
<i>Sosiaalinen pankki</i>	-776,305	299,370	-2,590	0,010	-1363,180	-189,430
<i>Talletukset</i>	1,072	0,036	29,980	0,000	1,002	1,143
Vakio	-405,435	216,034	-1,88	0,061	-828,94	18,07
Maa -ja vuosi -dummy-muuttujat kontrolloitu						
Havainnot						53679
R-squared selitysaste						0,704
F-arvo						113,250
Prob > F						0,000

Regressiotulokset kokonaislainojen analyysistä (ks. taulukko 13) kertovat, että asiakastalletusten määrällä on yhteys kokonaislainojen muutokseen. Myös sillä, onko pankki kategorisoitu sosiaalseksi vai perinteiseksi pankiksi, näyttäisi olevan vaikutusta. Mallin r-squared selitysaste on 0,7, joka on varsin hyvä. Tämä tarkoittaa sitä, että malli selittää noin 70% kokonaislainojen vaihtelusta. Sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan p-arvo on 0,01, ja asiakastalletusten muuttujan p-arvo on 0,000, eli voimme hyväksyä näiden muuttujien vaikutusten merkitsevyyden 99% luottamustasolla.

Regressioanalyysin tulosten mukaan sosiaalisten pankkien kokonaislainojen määrät ovat huomattavasti pienempiä kuin perinteisten pankkien, sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan saadessa regressiokertoimen arvon -776,3. Asiakastalletusten vaikutus kokonaislainoihin taas on tulosten mukaan positiivinen, regressiokertoimen ollessa 1,07. Koska sekä asiakastalletusten että kokonaislainojen yksikkö on tässä osiossa miljoonaa euroa, tämä tarkoittaa sitä, että asiakastalletusten noustessa miljoonalla eurolla, kokonaislainojenkin oletetaan nousevan noin miljoonalla eurolla.

Taulukko 14. Kokonaislainojen kasvun regressiotulokset.

<i>Lainojen kasvu</i>	Kerroin	Keskivirhe	T-arvo	P-arvo	Alin 95%	Ylin 95%
<i>Sosiaalinen pankki</i>	0,031	0,011	2,980	0,003	0,011	0,052
<i>Talletusten kasvu</i>	0,378	0,011	34,620	0,000	0,357	0,399
Vakio	0,035	0,026	1,32	0,188	-0,017	0,086
Maa -ja vuosi -dummy-muuttujat kontrolloitu						
Havainnot						45704
R-squared selitysaste						0,197
F-arvo						114,950
Prob > F						0,000

Tutkielmassa seuraavaksi analysoitu muuttuja on kokonaislainojen kasvu (ks. taulukko 14). Kokonaislainojen kasvulle tehdyn regressioanalyysin mallin r-squared selitysaste on 0,197, eli malli selittää kokonaislainojen kasvun vaihtelusta vain alle 20%. Tämä on selitysasteeksi verrattain huono, sillä 80% muuttujan vaihtelusta jää selittämättä. Sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan p-arvo on 0,003, ja asiakastalletusten kasvua kuvaavan muuttujan p-arvo on 0,000, eli p-arvojen puolesta molempien muuttujien regressiokertoimet voidaan luotettavasti hyväksyä.

Sosiaalisten pankkien dummy-muuttuja saa tässä regressiossa kertoimen 0,03. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalisiksi pankeiksi kategorisoiduilla pankeilla kokonaislainojen kasvu on ollut hiukan suurempaa kuin perinteisillä pankeilla, mutta muuttujan vaikutus on kohtalaisen pieni. Asiakastalletusten kasvun muuttuja saa tuloksien mukaan regressiokertoimen arvon 0,38, eli myös talletusten kasvulla on ollut positiivinen vaikutus kokonaislainojen kasvuun.

Lainojen kasvun analyysissä viimeisenä osiona tutkitaan pelkän sosiaalisten pankkien dummy-muuttujan vaikutusta pankkien kokonaislainojen kasvuun. Selitettävänä muuttujana on siis edellisen osion tapaan kokonaislainojen kasvu, mutta selittävänä muuttujana on vain dummy-muuttuja *sosiaalinen pankki*, ja kontrollimuuttujina vuosien dummy-muuttuja sekä maiden dummy-muuttuja.

Taulukko 15. Kokonaislainojen kasvun regressiotulokset, selittävänä muuttujana vain SB dummy-muuttuja.

<i>Lainojen kasvu</i>	Kerroin	Keskivirhe	T-arvo	P-arvo	Alin 95%	Ylin 95%
<i>Sosiaalinen pankki</i>	0,054	0,013	4,060	0,000	0,028	0,081
Vakio	0,053	0,007	7,43	0	0,039	0,067
Maa -ja vuosi -dummy-muuttujat kontrolloitu						
Havainnot						47492
R-squared selitysaste						0,045
F-arvo						71,140
Prob > F						0,000

Tässä regressioanalyysissä sosiaalisten pankkien dummy-muuttuja saa regressioarvon 0,054 (ks. taulukko 15), eli sosiaalisten pankkien lainojen kasvu on myös tämän analyysin mukaan ollut suhteessa suurempaa kuin perinteisten pankkien. Samaisen muuttujan p-arvolla 0,000 voidaan tämä tulos hyväksyä tilastollisesti merkitseväksi.

Kokonaislainojen kasvun vuosittaista keskiarvoa kuvaavan kuvaajan, sekä kokonaislainojen kasvun regressioanalyysien perusteella vaikuttaisi siltä, että sosiaalisten pankkien lainat ovat kasvaneet vertailuajanjaksolla suhteessa enemmän kuin perinteisten pankkien. Vaikka kokonaislainojen määrä jääkin sosiaalisilla pankeilla pienemmäksi kuin perinteisillä pankeilla, on sosiaalisten pankkien suurempi kasvuvauhti hyvä merkki siitä, että niiden myöntämille lainoille on alati kasvavaa kysyntää moderneilla rahoitusmarkkinoilla. Näiden tuloksien perusteella hypoteesi H2 voidaan hyväksyä.

4.3 Analyysiosion yhteenveto

Tutkielman analyysiosiossa kartoitettiin sosiaaliseksi pankiksi kategorisoinnin vaikutusta erilaisiin taloudellisiin mittareihin, joilla voidaan tarkastella pankkien kasvua. Mittareina tutkimuksissa käytettiin pankkien varallisuuden kasvua, tier 1 –pääomasuhteen kasvua,

sekä kokonaislainojen kasvua. Regressioanalyysin tulosten ja keskiarvokuvaajien tulkinnan mukaan pankin sosiaalisella kategorisoinnilla oli vaikutusta varallisuuden ja kokonaislainojen kasvuun. Tier 1 –pääomasuhteen analyysin tuloksia taas ei voitu hyväksyä, sillä ne todettiin tilastollisesti merkityksettömiksi.

Pankkien varallisuuden kasvu on tutkimustulosten mukaan tutkimusajanjaksolla sosiaalisilla pankeilla suhteessa suurempaa kuin perinteisillä pankeilla. Sosiaalisten pankkien positiivisen regressiokertoimen lisäksi hypoteesia tukee kategorisoidun keskiarvokuvaajan tulkinta. Yksittäisten pankkien mahdolliset normaalista poikkeavat kasvuluvut saattavat toki vaikuttaa etenkin sosiaalisten pankkien vuosittaisiin keskiarvoihin, sillä näiden havaintojen määrä oli pienempi kuin perinteisten pankkien, mutta sosiaalisten pankkien kasvuarvo oli korkeampi kuvaajan jokaisena vuotena vuosina 1999 – 2013. Näillä perusteilla hypoteesin H_0 hyväksyminen voidaan tehdä luottavaisin mielin.

Tier 1 –pääomasuhteen kasvun tarkasteluun keskittyvässä osiossa hypoteesi H_1 oli hylättävä, sillä pankin kategorisoinnilla sosiaaliseksi pankiksi ei käytetyn aineiston mukaan ollut tilastollista merkitsevyyttä. Kategorisoidun keskiarvokuvaajan tulkinta osoittaa sen, että suuremman kasvuarvon omaava kategoria vaihtelee vuodesta toiseen sosiaalisten pankkien ja perinteisten pankkien välillä. Suureen vaihteluun ja mallin selittämättömyyteen saattaa olla syynä sosiaalisten pankkien tier 1 –arvon muuttujan erittäin pieni otanta, eli kattavamman otannan tutkimuksessa voisikin olla mahdollista löytää varteenotettavia, merkitseviä tutkimustuloksia. Nyt merkittäviä tuloksia ei kuitenkaan löytynyt, eli hypoteesin H_1 hyväksymiselle ei tämän tutkielman analyysillä ole perusteita.

Tämän tutkielman viimeinen analyysiosio käsitteli pankkien myöntämien lainojen kasvua, ja tutkimustulosten mukaan sosiaalisten pankkien lainojen kasvu oli tutkimusajanjaksolla suhteessa suurempaa kuin perinteisten pankkien vastaava. Tätä päätelmää tukee niin regressiotulokset, kuin kategorisoidun keskiarvokuvaajankin

tulkinta. Kuvaajan mukaan sosiaalisten pankkien myöntämien lainojen kasvu oli perinteisiä pankkeja korkeammalla tasolla koko tutkitun ajanjakson ajan. Näiden tulosten myötä hypoteesi H2 voidaan hyväksyä.

Myönnettyjen lainojen analyysin sivutuotteena voidaan myös huomata, että sosiaalisten pankkien asiakastalletusten kasvu oli tutkimusajanjaksolla ainakin vuosittaisten keskiarvojen mukaan korkeampaa kuin perinteisten pankkien.

5 Johtopäätökset

Aiemman tutkimuskirjallisuuden mukaan sosiaalisten pankkien kasvu on parina viime vuosikymmenenä ollut nopeampaa kuin perinteisten pankkien kasvu. Syitä tähän on ollut monenlaisia, keskeisimpinä ehkä kestävän kehityksen ja vihreän talouden kasvu, sekä kehittyvien markkinoiden kasvavien talousjärjestelmien tarpeet. Yleinen kiinnostus ekologista ja eettistä taloutta kohtaan vaikuttaisi olevan enenevässä määrin kasvussa, joka taas luo hyvät asetelmat sosiaalisten pankkien jatkuvalle kasvulle myös tulevaisuudessa.

Tämän tutkielman analyysiosiodien tulokset tukevat aiemman tutkimuskirjallisuuden havaintoja sosiaalisten pankkien nopeammasta kasvuvauhdista. Kaksi kolmesta tutkielman kasvuhypoteesista hyväksyttiin, jolloin voidaan todeta, että myös tämän tutkimuksen mukaan sosiaalisten pankkien kasvu on tutkimusajanjaksolla ollut nopeampaa kuin perinteisten pankkien.

Päätelmiä sosiaalisten pankkien perinteisiä pankkeja nopeamman kasvun puolesta tehtiin pankkien varallisuuden kasvun, ja pankkien myöntämien lainojen kasvun perusteella. Molempia kasvumittareita on tutkittu myös aiemmin, ja tulokset ovat sillonkin olleet saman suuntaisia. Tämä tutkielma kärsi osittain sosiaalisten pankkien suhteellisen pienestä edustuksesta aineistossa, joten tutkimuskentällä olisikin varmasti tilaa suuremman otannan tutkimuksille. Historiallista dataa sosiaalisista pankeista voi kuitenkin olla vaikea kerätä, sillä niiden osuus maailman kokonaispankkimarkkinoista on marginaalisen pieni.

Tutkielman tulosten myötä on mielenkiintoista, ja oikeastaan innostavaa huomata, että vaihtoehtoiselle pankkitoiminnalle on kasvavaa kysyntää ja tarjontaa. Sosiaaliset pankit pystyvät vastaamaan perinteisen pankkitoiminnan ulkopuolella olevien ryhmien ja yhteisöjen tarpeisiin, ja motivoituneet yksilöt voivat kanavoida niiden kautta varoja ekologisempiin ja eettisesti kestävämpiin rahoituskohteisiin. Sosiaalisten pankkien

pienen markkinaosuuden vuoksi niiden vaikutus suuressa mittakaavassa on aika pieni, mutta niistä riippuvaisille sidosryhmille ne saattavat olla ainoa mahdollisuus toiminnan olemassaoloon ja kehitykseen.

Lähteet

Arnsperger, C. (2014). On the politics of social and sustainable banking. *Global Social Policy*, 14(2), 279 – 281. <https://doi.org/10.1177/1468018114539864f>

Basel Committee on Banking Supervision. (2016). *Basel III Monitoring Report*.
Noudettu 2020-05-14 osoitteesta
<https://www.bis.org/bcbs/publ/d354.pdf>

Basel Committee on Banking Supervision. (2019). *CAP10 – Definition of eligible capital* (Version effective as of 15 Dec 2019). Noudettu 2020-05-14
osoitteesta
https://www.bis.org/basel_framework/chapter/CAP/10.htm?inforce=20191215

Bies, S. (1971). Determinants of Commercial Banking Growth – With Special Reference to Large Banks in the Eight Federal Reserve District. *Review (Federal Reserve Bank of St. Louis)*, 53(12), 11 – 19. Noudettu 2020-05-13
osoitteesta
https://fraser.stlouisfed.org/title/820/item/24301/toc/499399?start_page=11

Cornée, S., Kalmi, P., & Szafarz, A. (2016). Selectivity and Transparency in Social Banking: Evidence from Europe. *Journal of Economic Issues*, 50(2), 494 – 502. <https://doi.org/10.1080/00213624.2016.1179056>

Cornée, S., Kalmi, P., & Szafarz, A. (2019). The business model of social banks.
[Rajattu pääsy 2021-12-20 asti.] <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202001243433>

Cornée, S., & Szafarz, A. (2013). Viva la Différence: Social Banks and Reciprocity in the Credit Market. *Journal of Business Ethics*, 125, 361 – 380.
<https://doi.org/10.1007/s10551-013-1922-9>

Global Alliance for Banking on Values. (2012). *Strong and Straightforward: The Business Case for Sustainable Banking*. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta
http://www.gabv.org/gabv-report_strong-and-straightforward_the-business-case-for-sustainable-banking

Goddard, J., Molyneux, P., & Wilson J. O. S. (2004). Dynamics of Growth and Profitability in Banking. *Journal of money credit and banking*, 1069 – 1090.
<https://doi.org/10.1353/mcb.2005.0015>

Jin, J. Y., Kanagaretnam, K., Liu, Y., & Liu, N. (2019). Bank's loan growth, loan quality, and social capital. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 21, 83 – 102. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2018.11.004>

Karl, M. (2015). Are Ethical and Social Banks Less Risky? – Evidence from a New Dataset. *DIW Berlin Discussion Paper No. 1484*,
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2617228>

San-Jose, L., Retolaza, J., & Gutierrez-Goiria, J. (2011). Are Ethical Banks Different? A comprehensive Analysis Using the Radical Affinity Index. *Journal of Business Ethics*, 100, 151 – 173. <https://doi.org/10.1007/s10551-011-0774-4>

Scheire, C., & De Maertelaere, S. (2009). Banking to make a difference. A preliminary research paper on the business models of the founding member banks of the Global Alliance for Banking on Values. Artevelde University College Gent. Noudettu 2020-05-13 osoitteesta <https://www.financeite.be/sites/default/files/references/files/519.pdf>

Shaikh, S. (2014). Determinants of Islamic Banking Growth in Pakistan. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2398425>

Shehzad, C., De Haan, J., & Scholtens, B. (2013). The relationship between size, growth and profitability of commercial banks. *Applied Economics*, 45(13), 1751 – 1765. <https://doi.org/10.1080/00036846.2011.637896>

Weber, O., & Remer, S. (2011). *Social Banks and the Future of Sustainable Finance*. Florence: Taylor & Francis Group. ISBN: 9780203827871

Weber, O. (2013). Social Banks and their Profitability: Is Social Banking in line with Business Success? *Prospective Innovation at Ethical Banking and Finance*, 2 – 19. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <http://taadler.com/a29>